

№ 237 (21000)

2015-рэ илъэс ШЭМБЭТ

ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 12

кыхэтыутыгыхэр ыкіи нэмыкі къэбархэр тисайт ижьугьотэцтых WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Тыгъэгъазэм и 12-р — Урысые Федерацием и Конституцие и Маф

Адыгэ Республикэм щыпсэухэу лъытэныгъэ зыфэтшіыхэрэр! Тичіыпіэгъу льапіэхэр!

Урысые Федерацием и Конституцие и Мафэ фэшІ тышъуфэгушІо! 1993-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 12-м Урысыем и Закон Шъхьа!э зэраштагъэм мэхьанэшхо и!эу щытыгъ, тикъэралыгъо ищы акіэ илъэныкъо пстэуми афэхъугъэ зэхъок ыныгъэ инхэм яублапІэу ар плъытэн плъэкІышт.

Хэгъэгум иэкономикэ игъэкІэжьынкІэ, къэралыгъо ыкІи социальнэ институтыкІэхэр гъэпсыгъэнхэмкІэ Конституцием къыдилъытэрэ шапхъэхэмрэ ащ иположениехэмрэ мэхьанэшхо яlэу щыт.

Непэ теубытагъэ хэлъэу къэтІон тлъэкІыщт Урысыер Закон Шъхьаlэм къыпкъырыкlызэ, ицыхьэ телъэу ыпэкlэ зэрэлъыкlуатэрэр. Конституциер заштагъэм ыуж тешІэгъэ илъэсхэм тихэгъэгу дунаим чІыпІэу щиубытырэмрэ мэхьанэу щыриІэмрэ нахь ыгъэпытагъэх, экономикэмкІи, социальнэ лъэныкъомкІи зэхъокІыныгъэшІухэр фэхъугъэх.

Адыгэ Республикэм, Урысые Федерацием хэхьэрэ нэмык шъолъырхэм афэдэу, Конституцием къыритыгъэ полномочиехэм атегьэпсыхьагьэу Урысыем ихэхьоныгьэ иlахьышхо хешlыхьэ, цlыфэу ащ щыпсэухэрэм ящы акіэ нахышіу шіыгьэнми хэлажьэ.

Урысыем и Закон Шъхьа!э къыдилъытэхэрэр дэх имы!эу дгъэцакІэхэзэ, ти Хэгьэгу игьэхъагьэхэм джыри нахь зэрахэдгьэхьощтым, зэхъокІыныгъэшІухэм тыкъызэрафэкІощтым тицыхьэ телъ!

ТичІыпІэгъу лъапІэхэр, тыгу къыддеІэу тышъуфэлъаІо псауныгъэ пытэ шъуиІэнэу, дунаир мамырэу, шІум шъущымыкІэу шъупсэунэу, Адыгэ Республикэмрэ зэдытие Хэгъэгоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ гъэпсын Іофым гъэхъагъэхэр щышъушІынхэу!

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ и Указ

Адыгэ Республикэм гъомылапхъэм ыуасэ щыгъэнэфэгъэным фэгъэзэгъэ купым хэтхэм зэхъокіыныгъэ афэшІыгъэным фэгъэхьыгъ

Кадрэ зэхъокІыныгъэхэм япхыгъэу унашъо сэшіы:

- 1. Адыгэ Республикэм гьомылапхьэм ыуасэ щыгьэнэфэгьэным фэгъэзэгъэ купэу (ыужкіэ купыр тюзэ дгъэкіощт) Адыгэ Республикэм и Президент 2007-рэ илъэсым чъэпыогъум и 19-м ышІыгъэ Указэу N 225-р зытетэу «Социальнэ мэхьанэ зиІэ гьомылэпхъэ лъэпкъ заулэхэу анахьэу ящык агъэхэм ауасэ Адыгэ Республикэм зыпкъ щигъэуцогъэнымкІэ шІэгьэн фаехэм яхыылІагь» зыфиlорэмкlэ аухэсыгьэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгьэуцугьэ зэхэугьоягьэхэр, 2007, N 10; 2010, N 10; 2011, N 2, 12; 2012, N 8; 2014, N 1; 2015, N 5) мыщ фэдэ зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэу:
- 1) Е.В. Глуховар, М.А. Петинар купым хэгьэкlыжыльэнхэу;
- 2) мы купым хэгьэхьэгьэнхэу:
- а) Ю.Ш. Аульэр, Адыгэ Республикэм уасэхэмрэ тарифхэмрэ ягъэнэфэнкіэ и Гъэіорышіапіэ ипащэ, купым ипащэу ар гъэнэфэгъэнэу;
- б) Л.З. Ворэкъор, Адыгэ Республикэм уасэхэмрэ тарифхэмрэ ягьэнэфэнкіэ и Гъэіорышіапіэ газым, социальнэ мэхьанэ зиlэ товархэм, фэlо-фашlэхэм ауасэ гьэнэфэгьэнымкlэ иот-
- в) Т.С. НэпшІэкъуир, Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмрэ сатыумрэкіэ и Министерствэ сатыумкіэ ыкіи лицензированиемкІэ иотдел иконсультант;
- 3) сатырэу «О.С. Комиссаренкэр Адыгэ Республикэм уасэхэмрэ тарифхэмрэ ягъэнэфэнкІэ и ГъэІорышІапІэ ипащэ игуадз, купым ипащ» зыфиюхэрэр сатырэу «О.С. Комиссаренкэр Адыгэ Республикэм уасэхэмрэ тарифхэмрэ ягъэнэфэнкІэ и Гъэlорышlaпlэ ипащэ игуадз, купым ипащэ игуадз» зыфиlохэрэмкlэ зэблэхъугъэнхэу.
- 2. ЗыкІэтхэхэрэ мафэм щегъэжьагъэу мы Указым кІуачІэ иІэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Асльан къ. Мыекъуапэ,

тыгъэгъазэм и 7, 2015-рэ илъэс

N 170

КІэлэцІыкІу къэшъокІо ансамблэу «Мыекъуапэ инэфылъэхэр» зыфиlорэр зызэхащагъэр илъэс 25-рэ хъугъэ. Мы ансамблэм ыкІи ащ имэфэкІ Мыекъуапэ зэрэщыхагъэунэфыкІыгъэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэ я 8-рэ нэкІубгъом ит.

Коллегием зэхэсыгъо и агъ

Адыгэ Республикэм Іофшіэнымкіэ ыкіи социальнэ хэхъоныгъэмкІэ и Министерствэ иколлегие изэхэсыгъо мы мафэхэм Мыекъуапэ щыкІуагъ. Ащ хэлэжьагъэх республикэм ирайонхэм ыкlи икъалэхэм къарыкіыгъэ ліыкіохэр. Іофтхьабзэр зэрищагъ АР-м Іофшіэнымкіэ ыкіи социальнэ хэхъоныгъэмкіэ иминистрэу Осмэн Альберт.

хэм ягъэмэфэ зыгъэпсэфыгьо зэрэзэхащагъэм фэгъэхьыгъэу къэгущы агъ министрэм игуадзэу Хьэпэе Марыет. Ащ къызэри-ІуагъэмкІэ, 2015-рэ илъэсым кІэлэцІыкІухэм ягьэмэфэ зыгьэпсэфыгъо пэјухьащт ахъщэу агъэнэфэгъагъэр сомэ миллиони 121,8-рэ мэхъу. Ащ щыщэу мы Іофыгьом пэІуагьэхьагъэр сомэ миллиони 114,84-рэ. Сомэ миллиони 109,36-р республикэ бюджетым, сомэ миллиони 5,48-р муниципальнэ бюджетхэм къахэхыгъ. Федеральнэ бюджетым мы илъэсым субсидие къытІупщыгьэп. КІэлэцІыкІухэм япсауныгьэ изытет зыщызэтырагъэуцожьыщт учреждение 98-мэ мы илъэсым Іоф ашІагъ. Ахэм ащыщэу сана-

торнэ учреждениеу лэм дэмыт лагери 4, Адыгэ Республикэм имытхэу 5, кІэлэцыкіухэр мафэрэ зыдэщыіэхэрэ лагерьхэу 88-рэ. Гурыт еджапізхэм якіэлэеджэкіо мин 23-м ехъумэ лагерь зэфэшъхьафхэм защагьэпсэфынэу планым къыдыхэлъытэгъагъ. Непэрэ мафэм ехъулІзу зызыгъэпсэфыгъэхэм япчъагъэ нэбгырэ 22972-рэ мэхъу. ЧІыпІэ къин ифэгъэ сабыйхэри республикэм инэплъэгъу ригъэкlыхэрэп. Мы уахътэм ехъулізу кіэлэціыкіу 14221-мэ япсауныгъэ агъэпытэн амал арагъэгъотыгъ.

КІэлэцІыкІухэр лагерьхэм ащэІэфэхэ ящынэгъончъагъэ зэрифэшъуашэу лъыплъэгъэныр мы илъэсым лъэшэу анаІэ зытырагъэтыгъэ Іофыгъохэм

ащыщ. Шапхъэу щыІэхэр тэрэзэу зыгъэцэк агъэхэу, сабыйхэр аlыгъынхэм фэхьазыр зыгъэпсэфыпІэ лагерьхэр арых Іоф ашІэным ифитыныгъэ Роспотребнадзорым зэритыщтыгьэр.

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъор лагерьхэм ащызыгьэкІорэ кІэлэцІыкІухэм япсауныгъэ изытет лъыплъэгъэным фэгъэхьыгъэ пэшІорыгъэшъ Іофтхьабзэхэр бэрэ зэхащагъэх. Мыгъэ специалистхэр гьогогъу 22-рэ лагерьхэм ащыlагьэх, кlэлэцlыкly 4188-мэ заlуагъэкlагъ. Гъогу пхэндж темыхьанхэм, тутын е нэмыкІхэу пкъышъолым зэрар къыфэзыхьыхэрэм апыщагъэ мыхъунхэм пае ахэм гущыІэгъу афэхъугъэх. Япсауныгъэ лъыплъэнхэм фэгъэхьыгъэ лекцие, джэгукІэ, зэнэкъокъу зэфэшъхьафхэмкІэ специалистхэм яюфшІэн нахь гъэшІэгьон ашІыщтыгь.

Социальнэ фэlo-фашlэхэм ягъэцэкІэн фэгъэзэгъэ учреждениехэм яматериальнэ техническэ базэ зыфэдэм, АР-м Іофшіэнымкіэ ыкіи социальнэ хэхъоныгъэмкІэ и Министерствэ епхыгъэ учреждениехэм Іофшіэныр къзухъумэгьэнымкіэ япшъэрылъхэр зэрагъэцакІэрэм зэхэсыгъом къекІолІагъэхэр атегущы агъэх, унэшъо гъэнэфагъэхэри ашІыгъэх.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым менеджментым-кіэ икафедрэ ыкіи шъольыр экономикэмкіэ ифакультет «Современные информационные технологии» зыфиюрэ программэмкіэ пенсионерхэр рагъэджагъэх. Мазэм къыкіоці зыныбжь хэкіотэгъэ нэбгырэ 12-мэ компьютерым ылъэныкъокіэ шіэныгъэхэр арагъэгъотыгъэх.

Зыныбжь хэкІотагьэхэр рагьэджагьэх

Апшъэрэ еджапІэм ипресскъулыкъу къызэрэщытаlуагъэмкІэ, «Адыгэ Республикэм ис пенсионерхэм информационнэ шыкіэхэр аіэкіэгьэхьэгьэнхэр» зыфиюрэ социальнэ проектыр Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым 2011-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу щыІэныгъэм щыпхыращы. 2012-рэ илъэсым къыщыублагъэу факультетым идеканэу В.И. Зарубинымрэ менеджментымкІэ ыкІи шъолъыр экономикэмкІэ кафедрэм ипащэу Л.И. Задорожнэмрэ кlэщакlо зыфэхъугъэ курсхэр зэхащагъэх. Илъэсэу

къызэкlэлъыкlуагъэхэм пенсионер купи 8 (нэбгыри 100 фэдиз) рагъэджагъ.

Егъэджэнхэр тхьамафэм тюгьогогьо зэхащагь. Нэбгырэ пэпчъ студент-волонтер епхыгьэу дэрэлыр нэуж шрныгьэу зэрагьэгьотыгьэмкра заушэтыжыщтыгь, уплъэкри юфшрнхэр ашыгьэх, шрныгьэ дэгъухэри къагъэльэгьуагьэх.

—Егъэджэнхэм яшІуагъэкІэ, зыныбжь хэкІотагъэхэм компьютернэ программэхэм Іоф зэрадэпшІэштыр зэрагъэшІагъ. Интернетыр зэрагъэфедэщтыр

къаlэкlэхьагъ. Орэдхэр, фильмхэр Интернетым къызэрэщагъотыщтыр, социальнэ сетьхэм зэрахэхьащтхэр, эсктроннэ почтэ къызэрэзэlуахыщтыр арагъэшlагъ. Кlэухым зэреджагъэхэр къэзыушыхьатырэ тхылъхэр аратыжыыгъэх, — къыщытаlуагъ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым ипресс-къулыкъу.

Проектым хэлажьэ зышlоигьохэм япчъагьэ хэхъо зэпыт. Щылэ мазэм джыри купыкlэ мы апшъэрэ еджапlэм щызэхащэнэу агъэнафэ.

ПІАТІЫКЪО Анет.

Аужырэ уахътэхэм дунаим нахь къыщыфэбэщтэу, бжыхьэ-кымэфэ мазэхэм яфэшъуашэм тетэу къэмыучъыныщтэу бэрэ зэхэтэхы. Мары мы кымафэри адрэхэм анахьи нахь фэбэщтэу бэмэ аю. Тыгъэгъэзэ мазэр къызихьагъэм къыщыублагъэу кымафэм ишэн зыпарэки къызэримыгъэлъэгъуагъэр къычэльытэмэ, ар шъыпкъэу къычныкыщт фэдэу къыпшюшы.

Арэу щытми, синоптикхэм пэшіорыгьэшъ прогнозэу къашіыхэрэм ащ фэдэ къащаюрэп. Шъыпкъэ, блэкІыгъэ 2014-рэ илъэсэу адрэ илъэсхэм анахь фабэу алъытэгъагъэм рагъапшэзэ, градус 0,2-кІэ нахь фабэу 2015-рэ илъэсыр алъытагъ, ау мы кІымафэм мыфэбэщтэу къаты. Макlэу къэгужъуагъэу кlымафэм ишэн къыгъэлъэгьощтэу, мазэм ыкІэм Урысыем зэрэщытэу къыщыучъыІыщтэу, илъэсыкІэм щтыргъукІхэр къызди--еаль уеашельноры уехтрыных унэфыгъ. Шъолъырхэм зэкІэми яклимат ифэшъуашэм нахьи нахь ащычъыlэщтэу alуагъ, ay осым фэгъэхьыгъэмэ, специалистхэм яшІошІхэр зэтекІых. Зым тыгъэгъэзэ мазэм къемысыхэщтэу, ау чъы эщтэу elo, адрэхэм осышхо къесыщтэу къаты. Щылэ мазэм нахь къызщыфэбагьэу къыхэкІырэ мафэхэм ос-ощх зэхэтхэр зэрэщы эщтхэмкІэ зэдырагъаштэ.

КІымафэм иаужырэ мази мы уахътэр зэрикІырэр имыгуапэ фэдэу «къытхэгубжыхьащтэу» синоптикхэм къаты. ПэшІорыгъэшъэу зэрагъэунэфыгъэмкІэ, а мазэми къесыщт, къещхэуи къыхэкІыщт, щтыргъукІыщт ыкІи гъатхэм гъогур шІэхэу ритыщтэп.

Урысыем иевропэ лъэныкъо гъэтхэпэ мазэм ыкlэхэм, мэлылъфэгъум икъихьагъухэм адэжь нэс къыщымыфэбэщтэу ары зэралъытагъэр.

Адыгеири ом изытеткІэ климатическэ шъолъырэу зыхахьэрэм исубъектхэм ауж къимынэштэу синоптикхэм къаты. Мы мазэм иаужырэ мэфипшІ нахь къэучъыІыщтэу, макІэу къесыщтэу, чъыlэу градуси 3 — 4, фабэу зы градус нахьыбэ щымы в пэшорыгъэшъэу зэрагьэунэфыгьэр. ИлъэсыкІэри кіымафэм ифэшъуашэм тетэу къытфихьащт, щылэ мазэри зэхъокІыныгъэшхо фэмыхъоу ащ тетэу икІыщт. Ау мэзаер Адыгеим щыфэбэщтэу тисиноптикхэр егуцафэх. Осыр мэкІэ дэдэщтэу, къещхыщтэу, фабэр градус 16-м нэсэу дэкlоен ылъэкlыщтэу

А зэпстэури уахътэр ары къэзыгъэлъэгъощтыр. Синоптикхэми ащ фэдэу мэзэ заулэкІэ ыпэ ишъхэзэ ор зыфэдэщтыр теубытагъэ хэлъэу къатын зэрамылъэкІыщтыр, прогнозэу ашІыхэрэм зэхъокІыныгъэхэр зэрафэхъущтхэр шъхьэихыгъэу къаlо. КІымэфэ уахътэр зикlасэу, осым, чъыlэм, щтыргъукіым ежэхэрэмкіэ къэмыфэбэщтэу зэраlуагъэр къэбар гушІуагъу, ау чъыІэм щыщынэхэрэр фабэм ежэщтых. Врачхэм ащ фэдэу уахътэм имыфэшъуашэу къэфабэмэ, псауныгъэмкІэ мыдэгъоу alo. Тэ тызэрэфаеу ом зигъэпсыщтэп, ау хэткІи зэрар къамыхьэу илъэсым иуахътэхэр къызэкІэлъыкІонхэу тэгугъэ.

(Тикорр.).

СОЦИАЛЬНЭ ІОФЫГЪОХЭР

Илъэсым — миллиониблым ехъу

Цыфхэм зэтыгьо къэралыгьо социальнэ ІэпыІэгьу ягьэгьотыгьэнымкІэ Комиссием изичэзыу зэхэсыгьо Адыгэ Республикэм ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгьэмкІэ и Министерствэ бэмышІэу щыкІуагь. Ащ нэбгырэ 14-мэ яльэІу тхыльхэм щахэпльагьэх ыкІи ахэм Комиссием иунашьокІэ зэтыгьо ахъщэ ІэпыІэгьу сомэ мини 184-рэ аратыгь. Мылькур республикэ бюджетыр ары къызыхахырэр.

Адыгэ Республикэм ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэмкІэ и Министерствэ ипресскъулыкъу къызэритырэмкІэ, 2015-рэ илъэсыр къызихьагъэм къыщыублагъэу унэгъо 537-мэ мы Комиссием иунашъокІэ зэтыгъо къэралыгъо ІэпыІэгъу аlукІагъ. Ащ республикэ бюджетым щыщэу сомэ миллиони 7-рэ мин 288,625-рэ пэlухьагъ.

Комиссиеу мыщ фэдэ ІэпыІэгъур зэратыщтхэр къыхэзыхыхэрэм хэхьэх Къэралыгъо Советым — Хасэм ыкІи республикэм игъэцэкІэкІо хэбээ къулыкъухэм: АР-м ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхъоныгъэмкІэ, шІэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкІэ, псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ ыкІи финансхэмкІэ министерствэхэм ялІыкІохэр.

Мыщ фэдэ зэтыгьо къэралыгьо ІэпыІэгьу зэратыхэрэм ащыщых машІом е нэмыкІ ошІэдэмышІэ тхьамыкІагьохэм зэрар зэрихыгъэхэр, псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ Министерствэм игьоу зэрилъэгъугъэм тетэу нэмыкІ шъолъыр къыщеІэзэнхэу агъакІохэрэр, унагьор зыІыгъыгъэр дунаим ехыжьыгъэмэ, Іоф зышІэн зылъэкІыщт цІыф зэрымыс унагьоу зипсэупІэ гъэцэкІэжыгъэн фаехэр, уз хьылъэ зиІэхэу Іэзэгъу уц лъапІэхэр зищыкІагъэхэр, нэмыкІхэри. (Тикорр.).

Джыри ахэхъон ыльэк ыщт

Кризисым къиныгъоу къызыдихьыгъэхэр мы илъэсым зэкіэми мымакізу зэхэтшіагъэх. Гъомылапхъэхэмрэ нэмыкізу ціыфым анахь ищыкіагъэхэмрэ ауасэ хэпшіыкізу зэрэдэкіуаерэр ары нахьыбэу гумэкіыгъо къэзытырэр.

мэзэ заулэми, мы илъэс ми мызэу, мытюу ахэм зэхъокІыныгъэ афэхъугъ. УФ-м статистикэмкІэ икъулыкъу къызэритырэмкІэ, блэкІыгъэ илъэсым иятІонэрэ мэзих егъэпшагъэмэ, 2015-рэ илъэсым иапэрэ мэзих гьомылапхъэхэр, гурытымкІэ лъытагьэу, процент 11-кІэ нахь лъапІэ хъугьэх. Ары пакІошъ, социальнэу цІыфым анахь ищык агъэхэм ахалъытэхэрэм ащыщхэм ауасэ процент 25 — 30 фэдиз хэхъуагъ. КъэкІыхэрэр нахь лъэшэу къэлъэпІагьэхэу ары къызэраты-

Шъыпкъэ, гъэмэфэ уахътэм уасэхэм ядэкlоен къызэтеуцогъагъ. Ащ цІыфхэм нахь рэхьатныгъэ къахилъхьэгъагъ... ГухэкІми, чъэпыогъу мазэм джыри уасэхэм ахэхъонэу ритэм хэтэрык|хэмрэ пхъэшъхьэмышъхьэхэмрэ къэлъапІэхэу хабзэ. ФэбапІэхэм къазэращагъэкІыхэрэм, мылъкоу апэІуагъахьэрэр нахьыбэ зэрэхъурэм ар къыхэкІэу ары специалистхэм къызэраюрэр. Тыркуем къырамыщыжьынхэу зэрашІыгъэри джы ащ къыхэхъожьыгь. Ау непэ хэтэрыкІхэмрэ пхъэшъхьэ-мышъхьэхэмрэ язакъоп къэлъэпІагъэр. Социальнэу цІыфым анахь ищыкІагъэу алъытэхэрэм, лым, щэм, хьалыгъум, чэт кІэнкІэм, шъоущыгъум, дагъэм, тхъум ауасэхэр хэпшlыкlэу дэкlоягъэх.

Адыгеим статистикэмкlэ и Гъэlорышlапlэ къызэритырэмкlэ, илъэсэу икlырэм имэзи 8 проценти 7,8-рэ гъомылапхъэхэм ауасэ республикэм зэрэщыдэкlоягъэр. А уахътэу зыфаlорэми

Блэкіыгъэ илъэсым иаужымэзэ заулэми, мы илъэсмызэу, мытіоу ахэм зэхьоыныгъэ афэхъугъ. УФ-м стастикэмкіэ икъулыкъу къызэптырэмкіэ, блэкіыгъэ илъэим иятіонэрэ мэзих егъэп-

хъугъэ, щэм ыкlи ащ хэшlыкlыгъэ гъомылапхъэхэм ауасэ соми 10 — 12 хэхъуагъ, былымыл килограммым сомэ 380 — 420-рэ ыуасэ хъугъэ, чэт кlэнкlи 10-м непэ сомэ 75-м нэсэу тефэ. Лъэш дэдэу хэтэрыкl-хэмрэ пхъэшъхьэ-мышъхьэхэмрэ ауасэ дэкlоягъ. Гущыlэм пае, джырэ фэдэ уахътэм зигъо хъурэ мандариныр килограммыр соми 120 — 140-кlэ къэпщэфыщт, хъурмэ килограммыми

ащ фэдиз ыуасэ хъугъэ. Тхьамэфитlу горэкlэ узэкlэбэжьмэ, ахэр сомэ 30 — 40 фэдизкlэ нахь пыутыгъэх. Джащ фэдэу тыгъэгъэзэ дэгъэ литрэр сомэ 25 — 30 фэдизкlэ къэлъэпlагъ, тхъуми ащ фэдиз хэхъуагъ.

Шъыпкъэ, гъунэгъу субъектхэр пштэхэмэ, «продуктовэ корзинэр» анахь зыщыльапІэхэм Адыгеир ащыщэп, уасэхэр шапхъэхэм ашІомыкІыгьэхэу ары специалистхэм къызэратырэр, ау ащ цІыфхэр ыгъэгушІохэрэп. ГущыІэгъу тызыфэхъугъэхэм янахьыбэм цІыфым анахь ищыкІагьэхэр къащэфыхэу, нэмыкІхэр, гущыІэм пае, хэтэрыкІхэм, пхъэшъхьэ-мышъхьэхэм ащыщыбэхэр, ІэшІу-ІушІухэр къызщагъэкІэнхэ фаеу мэхъоу ары къызэраІуагъэр.

Экспертхэм пэшІорыгъэшъэу зэрагьэунэфыгьэмкІэ, ильэсыкІэ мэфэкІхэр нахь къэблагъэхэмэ, гьомылапхъэхэм ащыщхэм ауасэ джыри Урысыем щыдэкІоещт. Къихьащт 2016-рэ илъэсми зыпкъ имыуцощтхэу, гъомылапхъэхэм ямызакъоу, пстэури къэлъэпІэщтэу ары къызэратырэр. Экономикэр зэрэзэтемыуцорэр, долларым, евром ауасэ зыпкъ зэримытыр ары ащ ушъхьагъоу фэхъурэр. Сатыум изэхэщэн фэгъэхьыгъэ законым къызэрэдилъытэрэмкіэ, мазэм къыкІоцІ уасэхэм азыщанэм ехъоу ахахъомэ ары ахэм ягъэ Іорыш Іэн Правительствэм зызыфигъэзэщтыр.

ХЪУТ Нэфсэт.

АПШЪЭРЭ ЕДЖАПІЭХЭМ ЯІОФЫГЪОХЭР

ЯІофшіакіэ ауплъэкіу

Апшъэрэ еджапІэм щеджэщтхэр ащ ыштэнхэ фимытэу сыда зыкІэхьун ыльэкІыщтыр? УрысыемкІэ университет тхьапша зэфашІыжьынэу щытхэм яспискэ хэтыр? Мы ильэсым аттестат къыуатыным пае балл тхьапша ЕГЭ-мкІэ къэпхьын фаер?

Мы аужырэ уахътэм Рособрнадзорым институт ыкІи ахэм якъутамэхэу — зэкІэмкІи 4мэ — студентхэр аштэнхэ фимытхэу ышІыгъ. Алтай къэралыгъо университетым ипрограммэхэм къэралыгъо аккредитациер аlихыгъ. Хэта джыри зэфашІынэу чэзыум хэтыр?

Мы упчІэхэм яджэуапхэр «Российскэ гъэзетым» бэмышІэу къащыритыжьыгъэх Рособрнадзорым ипащэу Сергей Кравцовым.

– Мы аужырэ илъэситІум апшъэрэ еджапІэу е ахэм якъутамэу 1341-рэ тыуплъэкІугъэ. -нэрилк емгидеф 008 е Пежд зиехэр реестрэм хэдгьэкlыгьэх. Ащ фэдиз апшъэрэ еджапІэ ыкІи филиал зэфэтшІыжьыгъэ. Ау а лъэныкъомкІэ унашъо зышІырэр тэрэп, судыр ары нахь.

Лицензием фэдэп, апшъэрэ еджапІэм аккредитациер имы-Іэми, иІофшІэн зэпимыгъэун ылъэкІыщт. Ащ фэдэу мы илъэсым апшъэрэ еджэпІи 169-мэ аккредитациер аlахыгъ. Ахэм рагъэджагъэхэм къэралыгъо диплом аратын фитхэп. Ежь идиплом ары къычІэкІыхэрэм аритын ылъэкІыщтыр. Ащ дакІоу аккредитациер зыІахыгъэ еджапІэм студентхэр ыштэнхэ фимытэуи пшІын плъэкІышт. Ащ фэдэу апшъэрэ еджэпІи 134-мэ ныбжьыкІэхэр аштэнхэ фимытхэу хъугъэ. Ащ къикІырэр еджапІэм иІоф зэрэмыдэгъур, ащ зэхъокІыныгъэхэр зэрищык агъэхэр ары.

— Апшъэрэ еджэпІэ тхьапш зэфашІыжьыным иІоф тетэу непэ чэзыум хэ-

тыр? — къеупчІыгъэх Кравцовым.

Ащ фэдэу чэзыу спискэ тиІэп. Ау уплъэкІунхэу гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ УФ-м и Министерствэ ышІыгьэхэм якlэуххэр тшlыгьэх. Министерствэм Іофым изытет зызэригъэшІэгъэ нэуж тэ етІани тыуплъэкІун фаеу апшъэрэ еджэпІэ 1000 щыІ. Ахэр министерствэм иуплъэкІунхэм къыдалъытэрэ лъэныкъуи 7-м щыщэу 4-м нахь макіэу зыгъэцэкІагьэхэр ары. ЕджапІэхэр зэфэшІыгъэнхэ фаеу зыми ыІорэп, ау Рособрнадзорым ыуплъэкІунхэу ушъхьагъу щыІ.

ГухэкІ нахь мышІэми, щы-Іэныгьэм къызэригьэлъагьорэмкІэ, тыуплъэкІухэрэм япроцент 90-мэ япшъэрылъхэр агъэцакІэхэрэп. Планым хэмытэу еджэпІэ 496-рэ тыуплъэкІугъэ, джыри мы илъэсыр имыкlызэ еджэпіэ 35-м яюфшіакіэ зэдгъэшІэщт. Апшъэрэ еджапІэхэм ыкІи филиалхэм ащыщхэм инспекторхэр къэкІофэхэ емыжэхэу ялицензие реестрэм хахыжьынэу лъэlу тхылъхэр къатхыхэуи къыхэкІы.

Къасіомэ сшіоигъу, еджапіэхэр зыуплъэкІухэрэр Рособрнадзорым июфышіэ закъохэр арэп, эксперт сообществэм уасэ зыфишІырэ цІыфхэу апшъэрэ

еджэпІэ цІэрыІохэм яшІэныгьэлэжьхэри ахэм ахэтых.

– ЕджапІэм щыкІагъэу фэшъулъэгъугъэхэр зэкІэри ыгъэтэрэзыжьхи, Іоф ышІэн фитэу хъужьыгъэхэр щыІэха?

- Ары, ащ фэдэхэр щыІэх. ГущыІэм пае, Москва дэт университетзу машинэшіхэр къэзыгъэхьазырхэрэм, Иванов дэт къэралыгьо университетым якъутамэхэр, Дагьыстан къэралыгьо кІэлэегъэджэ университетыр, Новосибирскэ дэт къэралыгъо архитектурнэ-псэолъэш университетыр — ахэм щыкІагъэхэр дагъэзыжьыгъэхэу Іоф ашІэ. Еджапіэхэмкіэ ащ фэдэ уплъэкіунхэм мэхьанэшхо яі.

— Сыдэущтэу еджапІэм аккредитацие ыкІи лицензие иІэмэ ащ чІахьэхэрэм зэрагъэшІэн альэкІыщта?

 Ар ректорхэм аушъэфэу къыхэкіы. Ау тэ къэбаріотэнымкІэ амал дэгьоу тиІ. «Карта вузов» зыцІэ сайтыр. Ащ зэкІэ еджапІэхэм къэбарэу апылъыр ибгьотэщт. Мафэ къэс а картэм нэбгырэ 300 еплъы.

Тюмень щыпсэоу

заочнэу еджэрэ кІалэм упчІэ къеты: «Институтым изаочнэ отделение сыщеджэ. Нэбгырэ 50 зэрысын фэе аудиторием группи 5-у — нэбгыри 140-рэ тыхьоу тычІэс».

— А еджапІэм иадрес тищыкІагъ. Ащ уплъэкІунхэр щыкІуагъэх е илъэсыкІэу къихьэрэм щыкІонхэу щыт. Заочнэ егъэджэным тынэсыгъэмэ, къэ-Іогьэн фае ащ зэшІомыхыгьэ Іофыгьуабэ зэриІэр. Сэ сишІошІыкІэ, заочнэ отделениехэм ащеджэхэрэм яшІэныгъэхэм нахь шъыпкъагъэ хэлъэу уасэ афэпшІын фае. Ау щыІэныгъэм къызэригъэлъагъорэмкІэ, егъэджэныр компьютерымкІэ

макІо... Экзаменхэри тэрэзэу зэхащэхэрэп. А 1-рэ ыкІи я 2-рэ курсхэм, студентхэм базовэ шІэныгъэхэр аІэкІахьэхэ зыхъукІэ, егъэджэныр тэрэзэу зэхэщэгъэным мэхьанэшхо иІ. Арэу зымыхъукІэ, я 3 — 4рэ курсхэм сэнэхьатым епхыгъэ шІэныгъэхэр нахь къызІэкІэгъэхьэгъуае ащыхъущт. Ары Іофшіапіэ къязытыхэрэр заочнэу еджагъэхэм амыгъэразэхэу къызыкІыхэкІырэр.

УФ-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэу Дмитрий Ливановым къызэриІуагъэмкіэ, апшъэрэ еджапіэхэу 2015-рэ илъэсымкІэ (мониторингым) уплъэкІунхэм къагъэлъэгъогъэ кІэуххэр зыушъэфыхэрэм яспискэ УФ-м и Генеральнэ прокуратурэ ыкІи Рособрнадзорым агъэхьыщтых. Ащ фэдэу еджапіэм ехьыліэгъэ къэбарыр уушъэфыныр хэбзэукъуагъэу щыт.

ЕГЭ-м фэгъэхьыгъэ упчІэхэри зэдэгущыІэгъум къамытынхэу хъугъэп. Мыгьэ кІзу къыхэхьагьэм ехьыл Гагьэу Крав-

цовым къеупчІыгъэх.

2016-рэ илъэсым ЕГЭ-м зэхъокІыныгъэшхохэр къыхэхьащтхэп. ПредметхэмкІэ анахь балл макІэу къэпхьын фаехэр агъэнэфэгъахэх ыкІи ахэр зэблахъужьыщтхэп. Баллхэр урысыбзэмкІэ — 36-рэ, хьисапэу профильнэ шапхъэ зиlэмкіэ — 27-рэ, биологиемкіэ — 36-рэ, тарихъымкІэ — 32-рэ, литературэмкІэ 32-рэ икъунхэ фае. Аттестат къыуатыным пае базовэ шапхъэм диштэрэ хьисапымкІэ оценкэу «3-р» къэпхьын фае, урысыбзэмкІэ балл 24-рэ ибгъэкъунэу щыт.

Предмети 4-кІэ ЕГЭ-м тестхэр хэтыщтхэп. Ахэр тарихъыр, обществознаниер, информатикэр ыкІи географиер арых.

СИХЪУ Гощнагъу.

САТЫУШІЫНЫР

Тэ типомидорхэр нахь Іэшіух

Къихьащт илъэсым иапэрэ мазэ къыщегъэжьагъэу Тыркуем къыращыщтыгъэ шхыныгъохэм ащыщхэр тихэгъэгу къыращэжьыщтхэп. Ащ фэгъэхьыгъэ унашьо Урысые Федерацием и Правительствэ ышІыгь.

Урысыем къыращэн фимытхэу алъытагъэхэр нахьыбэрэмкіэ хэтэрыкіхэмрэ пхъэшъхьэмышъхьэхэмрэ. ТыркуемкІэ ар къин хъущт, сыда пІомэ экономикэ ыкІи сатыушІын лъэныкъохэмкІэ зэпхыныгъэу Урысыем къыдашІыгьэр пытагьэу, федэ къафихьэу щытыгъ. Мы илъэсым иапэрэ мэзибгъу пштэмэ, хэтэрыкіхэу ыкіи пхъэшъхьэ-мышъхьэхэу тикъэралыгьо къыращэгьэ пчъагьэм шыщэу проценти 4,4-р къыздыращыгъэр Тыркуер ары. Ащ щыщэу процент 23-р хэтэрыкІыгъэх, 15-р — дэшхо-дэжъыягъэх.

мидорхэр зэпымыоу гъэмафи кІымафи титучанхэм ателъ. дехричения изметучнеци ахэр тэ тичІыгухэм къащыдгъэкІыхэрэм апэчыжьэх. Арэу щытми, Урысыем къыращэрэ помидор пстэум ипроцент 54-р къыздыращырэр Тыркуер ары.

Джащ фэдэу лимонэу дгъэфедэрэм ипроцент 90-р, цитрусхэу тонн мин 250-рэ, сэнашъхьэу тонн мини 100, абрикосхэмрэ къыцэхэмрэ тонн мин 80-м къыщымыкІэхэу тихэгъэгу къыращагъэх.

Джы Урысыем къырарамыгъэшэшт гъомылапхъэхэм ахэхьэх чэтылыр ыкІи тхьачэты-Тыркухэм къагъэкІыгъэ по- лыр (гъэщтыгъэу), помидорхэр,

нэшэбэгухэр, бжьыныр, къэбаскъэр, апельсиныр, мандариныр, сэнашъхьэр, мыІэрысэр, къыцэр, цумпэр, щыгъур.

Тучанхэми бэдзэрхэми ахэр бэу зэратель, хэгьэгум къыращэрэм къыщымыкІэгъахэм фэд. Къыращэгъахэу Урысыем щащэрэ продукциер илъэсыкІэр къэсыфэкІэ цІыфхэм ащэфы икъущт. Ахэм ачІыпІэ къырагъэхьащт шхыныгъохэр къызыІахыщт хэгьэгухэм зэзэгъыныгъэхэр адашіых.

ИлъэсыкІэр къызэрихьэу тыркухэм тикъэралыгъо гъунапкъэ къынагъэсыгъахэхэми, къашэгъэ гъомыпапхъэхэм арагъэгъэзэжьыщт. Урысые Федерацием мэкъу-мэщымкІэ иминистрэу Александр Ткачевым Тыркуем къыращырэ хэтэрыкІхэмрэ пхъэшъхьэ-мышъхьэхэмрэ ачіыпіэ къихьащтхэм якъэгъотын къин зэрэмыхъущтыр тапэкІэ къыІогъагъ. Иран, Марокко, Израиль, Азербайджан, Узбекистан, нэмыкІ хэгъэгухэми зэзэгъыныгъэхэр адашІыщтых. Цитрусхэр Абхъазым, Аргентинэ, ЮАР-м къыращынхэ алъэкІыщт.

Урысыемрэ Тыркуемрэ азыфагу илъыгъэ зэгурыІоныгъэр зэрэзэщыкъуагъэм бгъуитІуми шІу къафихьыгъэп. Анахьэу тыркухэр ары Іоф хэфагъэхэр. ХэтэрыкІхэри пхъэшъхьэмышъхьэхэри мык одхэу бэрэ щыльыхэрэп. Тонн мин пчъагъэ хъухэу ахэр джынэс Урысы ем гупсэфэу къащэщтыгъэх.

Тыркуем и Правительствэ ивице-премьерэу Мехмет Шимшек къызэриІуагъэмкІэ, Урысыем Тыркуем тырилъхьэгъэ санкциехэм апкъ къикіыкіэ, доллар миллиарди 9 фэдиз чІэнагъэ ышІын ылъэкІыщт. Тыркуем къыщагъэкІырэ хэтэрыкІхэмрэ пхъэшъхьэ-мышъхьэхэме процент 80 фэдизыр зэращэщт хэгъэгухэм ахэр алъыхъунхэ фаеу хъугъэ. Уахътэу, мылъкоу ащ текІодэщтыр макІэп. Урысыем и Президент шъхьаихыгъэу ежьхэм якъэралыгъо пащэ зызэрэlуимыгъаедмехфо едепэн и меде к зэфыщытыкІэхэмрэ заратемыгущыІэхэрэм изэрар къакІоу ельытэ М. Шимшек.

(Тикорр.).

🔷 ШІУШІЭНЫР КІОДЫРЭП

Теуцожь ицІыфыгъэ ащыгъупшэрэп

Непэ зигугъу къэтшІы тшІоигъор Хьэльэкъуае щапІугъэу, Адыгэкъалэ ДОСААФ-м иІофшІапІэу дэтым илъэсыбэрэ ипэщагъэу, пэсащэу зидунае зыхъожьыгъэ Цуекъо Теуцожь.

КІэлэ къопціэ бэрэчэт дэхэшхоу зынэгу нурэр къыкІихыщтыгъэм илъэс 66-рэ нахь къымыгъэшІагъэу 2011-рэ

илъэсым итыгъэгъазэ и 2-м идунай ыхъожьыгъ. Ар зышІэщтыгъэхэу, дэлэжьагъэхэу, зы лъэхъанэ фэзагъэхэу зыгу хэмыкъахэкІыгъэп.

Теуцожь зыщымы! эжьыр илъэсиплі хъугъэми, ащ ишіушіагьэрэ идэхэlуагъэрэ непи цlыфхэм ащыгъупшэрэп. Теуцожь ыпкъ къикІыкІэ зэпэблагъэ, зэшъэогъу хъугъэри макІэп. Ахэри непэ зызэlукlэхэкlэ, Цуекъо Теуцожь агу къамыгъэкІыжьэу, шІукІэ игугъу амышІэу, «Теуцожь щыІагъэмэ...» амыІоу къыхэкІырэп.

Цуекъо Теуцожь ІэнэтІэшхо иІагьэкІэ арэп шІу зыкІальэгьущтыгъэр, непи цІыфхэм зыкІащымыгъупшэрэр. Бэу ІэнэтІэшхохэр, гъотышхо, зэшlокlышхо зиlагьэхэу зигугъу амышlыжьхэрэри щыІэх. Ау ахэм афэдагъэп Теуцожь, иІэшхо щымы-Іагьэми, Алахьталэм шІу ышІэ- льэгьуагьэхэм ащыщхэм ягугьу льыгьэчьэ заом щыфэхыгьэхэм

ным, дахэ ыІоным къыфигъэхъугъагъ.

Теуцожь районми, Адыгэкъали дэгъоу щызэлъашІэщтыгъэ кІыгъэрэ фэмышъыгъуагъэрэ Лыхъурэе Аскэр нэіуасэ сыфишІыгъэу Цуекъо Теуцожь дэжь загьорэ сычахьэщтыгь. Пчъэр къыІупхэу укъызилъэгъукІэ къызщылъэтыти, къыпфэчэфэу, нэгушІоу, къытажэщтыгъэм фэдэу къызэрэтпэгъокІыщтыгъэм изакъоми, ыдэжь укю зэпытыни. НэІосабэ, ныбджэгъубэ иІагъ. УеуалІэмэ, къыпфимыгъэцэкІэн щымыІэу щытыгъ.

> щызепхьащтмэ, чІыпІэ нэкІыбэ щыгъуаз. иІ. Зэо закъор арэп ліыхъужъныгъэ къызщыбгъэлъэгъошъущтыр е уакъыхагъэщыжьышъ, ти, Очэпщыйи, ОчэпщыякІэми, пцІэ еджапІэм е урамым фаусынэу зыщыпшІышъущтыр. Ащ щыкъуаерэ зыдэщысыгъэхэм, фэд амалэу щыІэр бэ мэхъу. Ахэм ащыщхэу Цуекъо Теуцожь Адыгэкъалэ, Лъэустэнхьаблэ, ищыІэкІэ-псэукІагъэм тэ хэт- Псэкъупсэ адэт саугъэтхэу

кІэкІэу къэтшІын. Урысыем и МВД имежмуниципальнэ отделэу «Адыгейский» зыфиюрэр зычют унэ зэтетышхор Адыгэкъалэ дязыгъэшІыхьагъэр Цуекъо Теуцожь.

ТекІоныгъэм и Мафэ фэгъэхьыгьэ автопробегэу джы бэрэ зэхащэ хъугъэр Теуцожь районым апэу къыщезгъэжьагъэр Цуекъо Теуцожь. Ар Адыгэкъалэ зэрэщырекіокіырэм фэдэу тыди щызэхащэрэп. Илъэс къэс тигуапэу ахэм тахэлажьэшъ, ныбжьыкІэхэмкІэ пІуныгъэ мэ-ЩыІэныгьэм о ліыхъужъныгьэ хьанэшхо яізу зэрэщытым ты-

> А мафэхэм яхъулІэу Теуцожь имылъкукІэ шкІэхъужъ ыщэфы-Шыхьанчэрыехьаблэрэ Лахъ-ПчыхьалІыкъуае, Хьэлъэкъуае,

ацІэ-алъэкъуацІэхэр зытетхагъэхэм автомашинэ 25-м ехъукІэ заом иветеранхэм, тылым щыІагьэхэм, нэмыкІхэм къызакІухьэхэу, митингхэр зызэхашахэкІэ ригъэблэгъэжьхэти, ыхьакІэжьыштыгьэх. гьомылэпхъэ зэфэшъхьафхэр зэрылъхэ Іалъмэкъ ушъагъэхэр нахьыжъхэм араригъэтыжьыщтыгъ.

Ныбжьык Іэхэу адыгэ лъэпкъым фэлэжьэн, шІуагъэ къыфихьын, хэхъоныгъэ ригъэшІын зылъэкІыщтхэр къыхигъэщхэу, ишІуагъэ аригъэкІэу пчъагъэрэ къыхэкІыгъ. Ахэм афэдэ кІэлэ шІагъохэм тидунае къагъэдахэу къызэрэтхэтхэри Теуцожь шІукІэ фэплъэгъунэу щыт. Ащ фэдэ Іофшіагъэхэм ыкіи Адыгэкъалэ хэхъоныгъэ ышІыным иІахьышІу зэрэхишІыхьагьэм фэшІ ащ «Адыгэкъалэ ицІыф гъэшІуагъ» зыфиІорэ щытхъуцІэр 2009-рэ илъэсым къыфагъэшъошагъ.

макъэми» Теуцожь иныбджэгъушхоу щытыгъ. Ащ икІэгъэтхэн

тигьэгумэкізу тызежьэкіз, сиіофшІэгъухэр сигъусэу ыдэжь тычІахьэщтыгъ. Ежь зипэщэ организацием имызакъоу иныбджэгъухэми ар алъигъэ Іэсыщтыгъ, къыраригъэтхыкІыщтыгъ. Лъэшэу тигъэразэщтыгъ.

Бэ, бэ джащ фэдэу щыІэныгьэм, адыгэгьэ-цІыфыгьэм альэныкъокІэ Цуекъо Теуцожь шІушІагьэу, дэхэІуагьэу иІэр. ЗэкІэми аціэ къеіогъуай. Джары ащ 2011-рэ илъэсым идунае зехъожьым ыуж Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый къадыригъашти, Теуцожь районым ихьыкум итхьаматэу Нэхэе Зэчэрые, ащ иІофшІэгъоу Шумэн Байзэт (джы район хыыкумым итхьамат), ПенсиехэмкІэ фондым икъутамэу Адыгэкъалэ дэтым ипащэу Мыгу Адамэ кІэщакІо фэхъухи, къалэм иурамэу Кооперативнэм щыпсэухэрэм яшІоигъоныгъэкІэ, ащ Цуекъо Теуцожь ыцІэ зыкІыфаусыжьыгъэр.

Ащ ыуж Адыгэ Республикэм икІэлэцІыкІу санаториеу «Жъогъожъый» зыфиloy Псыфабэм дэтым идиректорэу Гъыщ Рэмэзанэрэ Теуцожь районым иинженер шъхьа Іэщтыгъэу Гъонэжьыкъо Мухьдинэрэ Іофым кІэщакІо фэхъухи, къалэмрэ районымрэ яполициехэм яІофшІапІэу Адыгэкъалэ дэтэу Цуекъо Теуцожь аригъэшІыгъагъэм мыжъобгъу къыщыфызэІуахы-

Джы мы тхыгьэр къэдгьэхьазырыныр къызхэкІыгьэри къэт-Іон. Цуекъо Теуцожь къытхэтыгъэмэ, тыгъэгъэзэ мазэм и 2-м ыныбжь илъэс 70-рэ хъущтыгьэ. Ащ фэшІ ишъхьэгъусэ, илъфыгъэхэм, иблагъэу, ишъэогъу хьалэлэу Джанхъот Теуе-гы еже ишІэжь фэгъэхьыгъэ Іанэм иныбджэгъухэмкІэ тырагъэблэгъагъэх, Цуекъо Теуцожь шІукІэ, дахэкІэ тыгу къэдгъэкІыжьыгь, джэнэтым ианахь чІыпІэ дахэр Тхьэм къыфигъэшъошэнэу телъэlугъ. Тыщэlэфэ тщы-Тилъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ гъупшэщтэп, игугъу тэшіыфэ ар къытхэтыщт.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Игъашіэ кіэкуагъэ, ау дэхагъэ

Ар гъашІэр шІу зылъэгъурэ цІыфыгъ. ЦІыфхэри шІу ыльэгъущтыгъэх, цыхьэ афишІыштыгъ. Ахэм язэфыщытыкІэ ытхыгъэ сатырэ пэпчъ къыхэщы.

зеухым ыуж иусэхэр зы- наим ехыжьыгь. Усэхэр льэгьухэрэм нэмыкlэу, янэ фэхьунхэу къыгьэгугьагьэх дэт тхылъэу «Буду ве- зэритхыхэрэр зышІэщтырить!» зыфиlорэр къызыдэкІыгъэр. Итворчествэ зыгу рихьыхэрэмрэ ишъэогъухэмрэ тхылъхэр псынкІ у зэбгырахыгъэх.

Илъэс 32-рэ нахь ымы-

гъэхэр ежь къыпэблэгъэ цыфхэр ары. ЦІэрыю хъуным, ыцІэ зэлъашІэным кІалэр кІэхъопсыщтыгьэп. Иусэхэр иныбджэгъу лъапІэхэмрэ иІахьыл гупсэ-

хэмрэ зыфэгъэхьыгъагъэ- щтыгъэп тхылъыр, ар шІэхэр. Джары ар усэкІо хэу зэрэзэбгырыкІыгъэр гъэшІэгъон зышІыгъэр.

щыпсэурэ Шъхьэлахъохэм ащыщ) апэблэгъэ дэдэ ышІыщтыгъ. Иусэхэр къыдэзыгьэкІыгьэхэр иІахьыл-Экземпляри 100 нахь хъу-

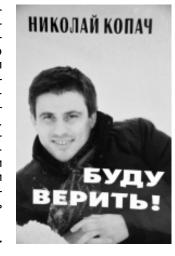
къыдалъыти, ятІонэрэу Николай Адыгэ къэра- къытырарагъэдзэжьынэу лыгъо университетыр къы- мурад ашІыгъ. Ащ икъыдэ-Николай Копач идунай гъэшІагъэу Николай ду- ухыгъ. Адыгэхэр шІу зэри- гъэкІынкІэ ІэпыІэгъу къазэрэадыгэм (Нэжъыго санаториеу «Юг» зыфиlорэм идиректорэу Анатолий Карташовым.

> — Николай Совет-Къуаджэ къыщыхъугъ ыкІи щыхэмрэ иныбджэгъухэмрэ. псэугъ. Янэ-ятэхэм афэдэу санаторием Іоф щи-

шІэщтыгъ. ПсышІопэ районым иадминистрацие ипащэ игуадзэу Іоф ешІэфэкІэ цІыфыбэмэ ишІуагъэ аригъэкІыгъ. Профессионал шъыпкъагъ, цІыфыгъэ хэлъыгъ, шъхьэкІэфагъэ цІыфхэм къыфашІыщтыгъ, къыІуагъ А. Карташовым.

Усэхэм анэмыкіэу, Николай дэгъоу зышІэщтыъэхэм. иныбджэъуъэхэм къыраюлагъэхэр тхылъым къыдэхьагьэх. Ар агьэлъэпіэрэ ціыфышіум ишіэжь исаугъэтэу хъугъэ.

НЫБЭ Анзор.

Психологхэр рагъэджагъэх

Психологхэу, социальнэ кІэлэегьаджэхэу цІыфхэм яфэІо-фашІэхэр зыгъэцэкІэрэ социальнэ учреждениехэм Іоф ащызышІэхэрэм яІэпэІэсэныгъэ зыкъегъэІэтыгъэным мэхьанэшхо реты Адыгэ Республикэм ІофшІэнымкІэ ыкІи социальнэ хэхьоныгъэмкІэ и Министерствэ.

Мыщ ипресс-къулыкъу къы- альнэ ІэпыІэгъу зищыкІэгъэ кІэ-

зэритырэмкіэ, психологэ-педа- лэціыкіухэм, унагъохэм апае гогическэ ыкІи медикэ-соци- зэхащэгъэ «Центр диагностики

и консультирования» зыфиюрэм тыгъэгъазэм и 8-м щыкІуагъ психологхэм ясеминар.

Темэ шъхьа ву Іофтхьабзэм ики еглын местынены дестын ригъэуцогъэ унагъохэм, кІэлэцыкіухэм Іоф адэшіэгьэнымкіэ социальнэ-психологическэ ыкІи социальнэ-педагогическэ къулыкъухэм мэхьанэу яІэр къыхэгъэщыгъэныр ары. ЗэхэщакІохэм

пшъэрылъэу зыфагъэуцужьырэр пшІэщтыр психологым тэрэзэу зыныбжь имыкъугъэхэу, кІэлэціыкіухэу щыіэныгьэм къиныгьо зэфэшъхьафхэм ашырихьылІагъэхэм, унагъоу ахэр зыщапlухэрэм социальнэ-педагогическэ ыкІи социальнэ-психологическэ ІэпыІэгъоу ящыкІагьэр ягьэгьотыгъэным фэшІ теоретическэ шІэныгъэ аІэкІэгъэхьэгъэным имызакъоу, практическэуи ухьазырыгъэнхэр ары. ЧІыпІэ къин ифэгъэ унагъо, нэбгырэ пэпчъ узэрекІолІэщтыр, Іоф зэрэдэ-

къыхихын фае иІофшІэн шІуагъэ къытыным фэшІ.

Семинарым хэлэжьагьэх цыфхэм ясоциальнэ фэюо-фашіэхэр зыгъэцэкІэрэ учреждениехэм япсихологхэу ыкІи социальнэ кІэлэегъаджэхэу ІэпэІэсэныгъэ зиІэхэр. Ахэм яшІуагъэкІэ, щы-Іэныгъэм чІыпІэ къин ригъэуцогъэ унагъохэм, кІэлэцІыкІухэм Іоф адэзышІэрэ психологхэу семинарым къекІолІагъэхэм яшІэныгъэхэм ахагъэхъуагъ.

🔷 ХЭБЗЭ ШЭПХЪАКІЭХЭР

ЦІыфхэм къяхьылъэкІы

А І-рэ ыкІи я 2-рэ купым хэхьэрэ сэкъатныгъэ зи-Іэхэм, кІэлэцІыкІу сэкъатхэр зыпІурэ унагьохэм, джащ фэдэу зыныбжь илъэс 70-м ехъугъэхэу зизакьоу псэухэрэм къихьащт 2016-рэ ильэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъэу фэтэрыбэу зэхэт унэхэр гъэкІэжьыгъэнхэм тельытэгъэ тынхэмкІэ фэгъэкІотэныгъэхэр яІэщтых.

Урысые Федерацием и Правительствэ и Тхьаматэу Дмитрий Медведевым фэтэрыбэу зэхэт унэхэр гьэк эжьыгьэнхэм телъытэгъэ тынхэр аугъоихэ зыхъукІэ, граждан куп зырызгъотыгъэнхэм ехьылІагъэу зэlyкlэ зэхищэгъагъ. «Сыд фэдэ тыныкІэ къежьагъэми, цІыфхэм къяхьылъэкІы. Ар зыми ыгу ыштэрэп, ау джащ фэдэу гум

ыштэрэп жъы хъугъэ ыкІи зэхэоным нэсыгъэ унэм ущыпсэуныр», — хигъэунэфыкІыгъ Правительствэм и Тхьаматэ.

Хэгъэгум иунэ фонд жъы зэрэхъугъэм епхыгьэ къиныгьохэр щыІэхэ зыхъугьэр бэшІагьэ ыкІи илъэс къэс ахэм нахь ахэхъо. 2012-рэ илъэсым аштэгьагь зэкІэми зэдыряунаеу шыт мылъкур гъэкІэжьыгъэныр фэтэрхэм ябысымхэм зэхалъхьэрэ мылъкумкІэ зэшІуахыщтэу зыгъэнэфэрэ хэбзэгъэуцугъэ. КъыкІэльыкІогьэ пІальэм а механизмэр тІупшыгъэным регионхэм зыфагъэхьазырыщтыгъ, унэхэр капитальнэу зэтегьэпсыхьажьыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ чІыпІэ программэхэр агъэнафэщтыгъэх. А Іофым пае бюджет мылъкур загъэфедэщтыгъэ палъэм иаужырэ 2013-рэ илъэсым унэ мини 7 Іэпэ-цыпэ нахь агъэкІэжьын амылъэкІыгъагъэмэ, псэолъэшІынымкІэ

ыкІи унэ-коммунальнэ хъызмэтымкІэ Министерствэм къызэритырэмкІэ, аужырэ илъэситІу имыкъум къыкоци а пчъагъэр мин 19-м нэсыгъ. «Джащ тетэу нэбгырэ миллиони 3.5-р зыщыпсэухэрэ унэхэр нахь зэтегъэпсыхьагъэ, нахь гупсэфыпІэ хъужьыгъэх», — къыІуагъ Дмитрий Медведевым.

Арэу щытми, фэтэрыбэу зэхэт унэхэр капитальнэу гъэцэкІэжьыгъэнхэм фэшІ атырэ ахъщэ Іахьыр граждан куп зырызхэм лъэшэу къяхьылъэкІыгъ. Ащ къыхэкІэу, нахь зищыкІэгъэ дэдэу щытхэм атырэм щыщ Іахь афызэкІэгъэкІожьыгъэнэу зыгъэнэфэрэ шапхъэхэр штэгъэнхэу общественнэ организациехэмрэ партиеу «Единэ Россиемрэ» Правительствэм елъэјугъэх.

— A I-рэ ыкlи я 2-рэ купым хэхьэрэ сэкъатныгъэ зиlэхэм, кІэлэцІыкІу-сэкъатхэр зыпІурэ унагъохэм, джащ фэдэу зыныбжь илъэс 70-м ехъугъэхэу зизакъоу псэухэрэм коммунальнэ фэІо-фашІэхэмкІэ фэгъэкІотэныгъэу яІэм зэригъэнафэрэм фэдэу фэтэрыбэу зэхэт унэхэр капитальнэу зэтегъэпсыхьажьыгъэнхэм фэшІ атырэ ахъщэ тынри нахь макІэ хъущт, нэмыкІэу къэпІон хъумэ, процент 50-м шІокІыщтэп, къыІуагъ зэІукІэм щаштэгъэ шапхъэр зэкІэми алъигъэІэсызэ Дмитирий Медведевым.

Зыныбжь илъэс 70-м ехъугъэхэм региональнэ бюджетым къыхэкІырэ компенсациехэр процент 50-м нэсэу аратыщтых, зыныбжь илъэс 80-м нэсыгьэхэм ыкІи ахэм анахыжъхэм региональнэ мылъкум ишІуагъэкІэ тынхэр амытынхэу гъэпсыгъэщт. Ащ пае федеральнэ бюджетым къыхэкІырэ финанс ІэпыІэгъу Федерацием исубъектхэм аратыщтэу Правительствэм и Тхьаматэ къыlvагъ.

ФэгъэкІотэныгъэхэм къихьащт илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъэу кІуачІэ яІэ хъущт. Аштэгъэ механизмэм тегъэпсыкІыгьэу цІыфхэм ІэпыІэгъу ятыгъэным фэші регионхэм мылъкоу афатІупщын фаеу хъущтыр зыфэдизыщтыр къалъытэ ныІэп. А І-рэ ыкІи я 2-рэ купым хэхьэрэ сэкъатныгьэ зиіэхэм, кіэлэціыкіу сэкъатхэр зыпіурэ унагьохэм іэпыІэгьоу аратыщтым ехьыліагъэу къэпІон хъумэ, ащ пэІухьащт мылъкоу федеральнэ бюджетым къытІупщыщтыр сомэ миллиарди 5-м нэсыщтэу агъэнэфагъ.

О ПЕНСИЕХЭМКІЭ ФОНДЫМ КЪЕТЫ

Илъэсыр имык ызэ агъэнэфэн алъэк ыщт

ШІокІ зимыІэ пенсие страхованием исистемэ тегъэпсыкІыгъэу цІыфым пенсием ишІыкІэу ыгъэфедэщтыр ыгъэнэфэным фэшІ пІальэу къэнагьэр мазэм нахь макІ.

1967-рэ илъэсым къэхъугъэхэм ыкІи ахэм анахь ныбжьыкІэхэм тызхэт илъэсыр имыкІызэ агъэнэфэн фае пенсиемкІэ шІыкІитІум язэу агъэфедэщтыр: страховой пенсиер зэlугъэкlэгъэныр е страховоимрэ мылъку зыщызэlукlэрэ пенсиемрэ зэlугъэкlэгъэнхэр.

2015-рэ илъэсым итыгъэгъазэ и 31-м нэсыфэкІэ лъэly тхылъ язымытыгъэхэу «зиушъэфыгъэкlэ» заджэхэрэм меІпышфоІ едехеажелышык афитырэ страховой тынхэр зэкІэ страховой пенсие зэІугъэкІэгъэным хагъэхьа-

Яшэнэрэ еджэгъумкіэ аштагъ

Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ ящэнэрэ еджэгъумкІэ ыштагъ Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием ПенсиехэмкІэ ифонд 2016-рэ ильэсымкІэ ибюджет ехьылІагь» зыфиІорэр.

Бюджетым къыщыдалъытагъэх пенсиехэм, социальнэ пособиехэм ыкІи ны мылъкум апэІухьашт мылъкумкІэ хъарджхэр. ПенсиехэмкІэ фондым ибюджет ихъарджхэр Урысые Федерацием и ВВП ипроценти 9,8-рэ мэхъух.

Ны мылъкур

Урысыем ПенсиехэмкІэ ифонд ны (унэгъо) мылъкум тельытэгьэ къэралыгьо сертификатхэр, джащ фэдэу ны мылъкум щыщ ахъщэ ятыгъэнхэр лъигъэкІотэщт.

ПенсиехэмкІэ фондым ибюджет зэригъэнафэрэмкІэ, а гухэлъым 2016-рэ илъэсым сомэ миллиард 304,3-рэ пэlyaгъэхьащт. Джащ фэдэу ны мылъкум щыщ зэтыгъо сомэ мин 20 ятыгъэныри бюджетым егъэнафэ.

Пенсиехэр индексацие шіыгъэнхэр

Бюджетым къыщыдалъытагъ Іоф зымышІэрэ пенсионерхэм япенсиехэр 2016-рэ илъэсым имэзае и 1-м проценти 4-у индексацие шІыгъэнхэм епхыгьэ хъарджхэр. Джащ фэдэу бюджетым егъэнафэ страховой пенсием игъусэ зэмыхъокІырэ ахъщэу аратырэр проценти 4-у индексацие шІыгъэным пэтухьащтыр. Индексацие зашІырэ ужым мазэм телъытагъэу ар сомэ 4558-рэ чапыч 93-м нэсыщт, пенсие баллым уасэу иІэщтыр сомэ 74,27-у агъэнэфагъ. (2015-рэ илъэсым кІэ ар сомэ 71,41-рэ мэхъу) 2016-рэ илъэсым илъэс ныбжьым телъытэгъэ гурыт страховой пенсиер сомэ 13132-м нэсыщт. Ар пенсионерыр зэрыпсэун ылъэкІыщт ахъщэ анахь макізу агъэнэфагъэм ипроценти 149,2-рэ мэхъу.

2016-рэ илъэсым имэлылъфэгъу и 1-м къыщыублагъэу социальнэ пенсиер проценти 4-у индексацие ашІыщт ыкІи сомэ 8562-м нэсыщт.

Урысыем ПенсиехэмкІэ ифонд пенсиехэмрэ пособиехэмрэ ятыгъэнхэм фэшІ 2016рэ илъэсым хъарджэу ышІыштыр сомэ миллиарди 6-рэ миллион 539,1-у бюджетым щагъэнэфагъ (ар 2015-рэ илъэсым зэрэщытыгъэм проценти 104,2-кІэ нахьыб).

Ащ щыщэу страховой пенсиехэр ятыгъэнхэм фэш агъэфедэщтэу агъэнэфагъэр сомэ миллиарди 5-рэ миллион 972,9-рэ. (Ар страховой пенсиер ятыгъэным фэшІ агъэфедэщтэу 2015-рэ илъэсым агъэнэфэгъагъэм проценти 102,3кІэ нахьыб).

Пенсионерхэм япчъагъэ зынэсыщтыр

Прогнозхэм зэрагъэнафэрэмкіэ, Пенсиехэмкіэ фондымкІэ икІызэ пенсие зэратыщтхэм япчъагъэ 2016-рэ илъэсым нэбгырэ мин 546-кІэ нахьыбэ хъущт. ЗэкІэмкІи ахэм япчъагъэ мы илъэсым миллион 42,7-рэ мэхьумэ, къихьащт илъэсым миллион 43,2-м нэсыщт.

Пособиехэмрэ социальнэ тынхэмрэ

Урысыем ПенсиехэмкІэ ифонд федеральнэ фэгъэкІотэныгъэ зиІэ нэбгырэ миллион 15-м ехъумэ: ветеранхэм, сэкъатныгъэ зиІэхэм, Советскэ Союзым и ЛІыхъужъхэм, Урысыем и Ліыхъужъхэм, нэмыкіхэм социальнэ тынхэр аретых.

Фондым ибюджет зэригъэнафэрэмкіэ, 2016-рэ илъэсым имэлылъфэгъу и 1-м къыщыублагьэу мазэ къэс аратырэ ахъщэ тыныр проценти 6,4-у индексацие ашІыщт. 2016-рэ илъэсым ПенсиехэмкІэ фондым ЕДВ-р ятыгъэным сомэ миллиард 419,4-рэ пэlуигъэхьащт (ар 2015-рэ илъэсым агъэфедагъэм проценти 9,3-кlэ нахьыб).

Урысыем щыпсэухэу Іоф зышІэн зымылъэкІыхэрэм яфэю-фашіэхэр афэзыгъэцакІэхэрэм мэзэ тельытэу сомэ 1200-рэ аратыщт. А гухэлъым 2016-рэ илъэсым пэlуагъэхьащтэу агъэнэфагъэр зэкІэмкІи сомэ миллиард 34,8-рэ мэхъу. КІэлэцІыкІу сэкъатхэм ыкІи яцІыкІугьом къыщыублагъэу сэкъатныгъэ зиlэхэм ятэмедехеІшими фо уехеня Урысыем ПенсиехэмкІэ ифонд мазэ къэс сомэ 5500-рэ ыкІи 1200-рэ ареты. А гухэлъым 2016-рэ илъэсым пэlуагъэхьащтэу агъэнэфагъэр зэкіэмкіи сома миллиарл 32 1-ра махъу

Социальнэ программэхэр

ПенсиехэмкІэ фондым ибюджет къыщыдалъытагъ Федерацием исубъектхэм ябюджетхэм социальнэ программэхэм апае субсидиехэр аратыщтхэу. А гухэлъым пае сомэ миллиард агъэнэфагъ. ПенсиехэмкІэ фондым иІофшІэн ар илъэс къэс къыщыдальытэ. Мылъкур социальнэ фэю-фашіэхэр афэзыгъэцэк Іэрэ учреждениехэр гъэцэкІэжьыгъэнхэм, псэолъакіэхэр ащыгьэпсыгьэнхэм ыкіи ящык Іэгъэ оборудованиер къэщэфыгъэным пэlуагъахьэ.

Нэкіубгьор зыгьэхьазырыгьэр СЭХЪУТЭ Нурбый.

хэм, фермерхэм яюфшіэнхэр зэхащэх. Бжыхьасэхэм якъэухъумэн, ядэлэжьэн Іофыгъо шъхьа І эу ти І эмэ ащыщ. Цыгьо-

шъуаехэр хьасэхэм къахахъомэ зэрагъаш эгрономхэм. Фабэу, гъушъэ зыхъукІэ, ахэр къежьэщтых. Ащ фэшІ мэз шъолъыр ыкІи хьэсэ гъунэхэм щэнаут

зыхэль уцхэр ахатэкьощт. Былым шъхьарык юхэм къэрэгъулэхэр афэсакъыщтых. Ахэр зи-Іэхэм къамытІупщынхэм фэшІ чылагьохэм зэІукІэхэр ащыт-

Техникэм июф. Тиинвесторхэ-

ми, тифермерхэми ящык агъэр

ащэфынэу амал яІэ хъугъэ. Та-

пэкІэ ар къызыдэхъущтыгъэхэр

шІыгь, афэдгьэпытагь.

КІымафэми гъэбэжъум фэлажьэх

Теуцожь районым мэкъу-мэщымкІэ игъэІорышІапІэ бэмышІ у тычІ эхьагь ильэсэу дгьэк І отэжьырэм кІзухэу фашІыгьэхэр, бжыхьэ лэжьыгьэхэм яхэльхьанкІэ яІофшІагьэхэр зыфэдэхэр, ягубгьохэр джыри нахь гъэбэжъульэ ашІыным фэшІ непэ ашІэхэрэр зэдгъэшІэнэу.

зигугъу къэтшіыгъэ гъэіорышіапІэм ипащэу ХьэдэгьэлІэ Мэджыд. ИсэнэхьаткІэ зоотехникми, агрономием хэшІыкІышхо фыриІ.

- ГъомылапхъэкІэ агъэфедэрэ лэжьыгъэу коцым, хьэм, натрыфым ягъэбэгъонкІэ илъэс къэс тичІыгулэжьхэм апэ рагъэхъузэ, гъунэпкъакІэхэр аштэхэ*зэ мэлажьэх,* — икъэlотэнхэр къырегъажьэ ХьэдэгъалІэм. — Щыси къэсхьын. Хыныгъошхор игьом тыухи, коцымрэ хьэмрэ зэхэтэу тонн мин 41-рэ тихьамбархэм ач!эттэкъожьыгъагъ. Ащ фэдиз фышъхьэ лэжьыгъэ тапэкІэ районым къыщахьыжьэу къыхэкІыгъэп. РеспубликэмкІэ тэ тызхэхьэрэ ятІонэрэ зонэм апэрэ чІыпІэр щытыубытыгь.

Натрыф гектар 6462-ри тимеханизаторхэм агьэбэгьогьагь, кІэзыгьэнчьэу Іуахыжьи, лэжьы-

ГущыІэгъу къызфэдгъэхъугъэр гъэ тонн мин 19 къэтхьыжьыгъ А пчъагъэр ыпшъэк Іэ зигугъу къэтшІыгъэ коц ыкІи хьэ тонн мин 41-м зыхэбгъэхъожьыкІэ, гьомылапхьэкІэ агьэфедэрэ ЛЭЖЬЫГЪЭУ КЪЭТХЬЫЖЬЫГЪЭУ ХЪУрэр тонн мин 60-м шюкіы. Ащ фэдиз лэжьыгъэ мы аужырэ илъэс 20-м районым къыщахьыжьэу къыхэкІыгъэп.

> Корр.: ІофшІэгъэшхох зигугъу къэпшІыгъэхэр. Джы тызфэягъэр къихьащт ильэсым игьэбэжъу лъэпсэшІу фэшІыгъэным шъузэрэдэлажьэрэр ары. Тхьапша бжыхьасэу ешъуутынэу щытыгъэр, хэшъулъхьагъэр? Чылапхъэхэр тыдэ къишъущыгъэха? ЧІыгъэшІухэр адыхэшъулъхьагъа?

10040-рэ анахь охътэшІухэм етпхъыгъ. Ар тэ планэу тиlaгъэм гектар 300-кlэ нахьыб. Тапэрэ ильэсхэм чылапхьэхэр ежь чІыгулэжьхэм агъэхьазырыщтыгъэмэ, джы лэжьыгъэшхо къэзытыщт чылэпхъэ лъэпкъышІухэр, ядэгъугъэкІэ элитнэхэр е апэрэ репродукцие зи Іэхэр Краснодар дэт «КНИИСХ-м» къыщащэфых. Минеральнэ чІыгьэшІухэри чІыгум рагьэгьотыгь. Тибжыхьасэхэр дахэу къызэльыхэкІыгьэхэшь, тащэгушІукІы.

Гъэтхэ лэжьыгъэхэр гектар 13700-мэ ащыхэтлъхьащтых натрыфыр гектар миниблымэ, тыгъэгъазэр гектар 6700-мэ. Къэрсэбанэу къэтІэтынэу щытыр гектар 6600-рэ. Непэ ехъулІзу тыжьогъахэр 5800-рэ. Къэнэжьыгъэ щыІэп. КъэучъыІатэу, къызык Іигъэщтыхьэк Іэ, тракторхэр губгъом ихьанхэм фэхьазырых. Къанэрэ чІыгур гъатхэм дискаторхэмк і э механизатор- льытэгьахэхэу хьызмэтшіапіэ-

Хь. М.: Бжыхьэсэ гектар хэм агъэушъэбыжыщт, чІыгьэшІухэри дыхалъхьащтых. Илъэс пчъагъэ хъугъэ чІыгур тымыжьоу, дискаторхэмкІэ дгьэушьэбызэ натрыфыри, тыгъэгъазэри зыхатлъхьэрэр.

> Корр.: КъызэрэпІорэмкІэ, бжыхьэ губгьо ІофшІэнхэр чІыгулэжьхэм аухыгъэу загъэпсэфы. Адэ бжыхьасэхэр кІымэфэ льэхъаным къэухъумэгъэнхэмкІэ, адэлэжьэгъэнымкІэ сыд фэдэ Іофыгьоха зешъухьащтхэр? Гъэтхэсэ чылапхъэхэр, ахэм адыхэшъулъхьащтхэ минеральнэ чІыгъэшІухэр къэшъущэгъахэха? Гъэтхэ губгъом апэу ихьащтхэ тракторхэр, культиваторхэр, сеялкэхэр хьазырха?

фирмэхэу «Синдика-Агромрэ» «Киево-Журакирэ». Пэнэжьыкъуае дэт фирмэу «Адыгейское» зыфатющтыгъэу джы ООО-у «МК фермы Кубани» аlуи зэджэжьыгъэхэм (ипащэр Юрий Петрищев) апэ хъыбыеу ригъэжьэгъагъэмэ, джы пэрытхэм акІэхьажьыгь ыкІи атекІыжьыгь. Джащ фэдэх фермерхэри, нахь зэтегъэпсыхьагъэ мэхъух. Анахь укъызщытхъунэу щытхэу

техникакІэ зыщэфыгъэхэр гъобэкьое фермерхэу Шъхьэлэхьо Мэдин, Уджыхъу Кемал, СтІашъу Аслъан, Уджыхъу Юсыф, нэмык Іхэри. Уахътэм диштэу тичІыгулэжьхэр мэпсэух, мэлажьэх. Джары тирайон игубгьохэр къабзэ, гъэбэжъулъэ зыкІэхъурэр, ильэс къэс лэжьыгьэу къэтхьыжьырэм зыкІыхахъорэр. ТапэкІи гъунэпкъакІэхэр тштэ-**Хь. М.:** Ахэр зэкlэ къыдэщтых. Джары кІымафэми гьэбэжъум тызкІыфэлажьэрэр.

Пынджым илэжьын фежьэжьыщтых

Ильэс заулэкІэ узэкІэІэбэжьмэ, Теуцожь районым ичІыгулэжьхэр республикэм ирайонхэм ауж къинэхэу, яІофхэр кІэмыкІхэу, критикэми кІагьэкІхэу щытыгь. ЯчІыгухэр онтэгъухэу, ІэрышІ хым ипс чІычІэгъымкІэ хьасэхэм къакІахьэу, лэжьыгьэр ашІуигъэкІодэу ары зэраІощтыгъэр.

ныІэп а лъэхъаным районым хэр районым ипащэхэм гъунашалэжьыштыгьэр. Тыгьэгьазэ- пкъэкіэ альытэрэп. Тапэкіэ хэри хъатэу щыхъужьыщтыгъэп. хъоныгъэшІухэр ашІынхэм, гъо- хэр къаплъыхьи, мылъкоу текІо-Натрыфым, «Тхылъ плъыжьым» мылапхъэкІэ агъэфедэрэ лэ- дэщтыр къызырадзэм, кожьыратхагъэм фэдэу, игугъу ашІы- жьыгъэ зэфэшъхьафхэм ахажыштыгъэп. Чэт-тхьачэтхэм гъэхъоным иамапхэр зэрахьэх арагъэшхыщтыр станицэу Ря- Районым мэкъу-мэщымкІэ игъэзанскэм къыщащэфыщтыгъ. Іорышіапіэ ипащэу Хьэдэгъэ-Ар зы зэманэу блэкІыгь. Ащ лІэ Мэджыдэ къызэрэтиІуаыуж апэ фирмэу «Киево-Жураки», 2007-рэ илъэсым «Синдика-Агрор» районым къихьэхи, дэгъоу лажьэхэу зырагъажьэм, ахэр ящысэтехыпізу фермер хъызмэтшІапІэхэми Іоф ашізу, чіыгум уасэ фашізу, лэжьыгъэхэри агъэбагъоу хъужьыгъэ.

Джы непэ цІыраулъэ чІыгу районым илъыжьэп. Губгъохэр гъэбэжъулъэ хъугъэх, хьасэхэр зэгьэфагьэх. Ащ дакloy, районым лэжьыгъэшхо къыщахьыжьы, ищытхъу аlo. Ащ фэшыхьат коцымрэ хьэмрэ язакъоу мыгъэ тонн мин 40. натрыфэу минипшІ чІыгулэжьхэм къызэ-

Коц гектар мин зыщыплІ рахьыжьыгьэр. Ау а Іофшіагьэгьэмкіэ. пынджым илэжьын шыфежьэжьынхэу ары.

- Тирайон исовхозыщтыгъэхэу «Путь Ильичамрэ» «Псэкъупсэрэ» пынджлэжьыным щыпылъыгъэх, — еІо Мэджыдэ, ящытхъуи арагъаlощтыгъ. Нэужым, СССР-р зызэбгырагъэзым, пынджым идэлэжьэн агъэтІылъыжьыгъагъ, пынджыпкъхэр лъэшэу зэщагъэкъуагъэх, зэбгыратхъыгъэх. Очэпщые ичекхэр дэй дэдэ хъугъэх, бгъэцэкІэжьын умылъэкІынри къыдыхэт. Ау совхозэу «Путь Ильичам» ипынджыпкъыгъэ гектар 1300-у къуаджэхэу ПчыхьалІытонн мин 19, тыгъэгъазэу тонн къуаерэ Хьэлъэкъуаерэ азы-

тебгьэкІодэщтми, бгьэцэкІэжьын жьыщтыгь. КъыхэкІыгь илъэсплъэкІыщт.

Корр.: Адэ ащ зыгорэхэр фежьагъэха?

Хь. М.: Инвестор горэхэр къытфэк югъагъэх, ау пынджыпкъгъэх. Непэ США-м санкциеу кІыкІэ, пынджым ыуасэ къыдэкІоягъ, упылъыныр федэ. Ащ фэшІ джыри инвестор горэхэр къэкІуагъэх, ахэр Мыекъуапи щы Іагьэх, Іофш Іэнхэм афежьэнхэу ары. КъызэраІуагъэмкІэ, апэ гектар 400 — 500 горэмкІэ рагъэжьэнышъ, адырэ чекхэри тІэкІу-тІэкІузэ зыпкъ рагъэ-*УЦОЖЬЫЩТЫХ.*

ГущыІэгъу къызфэдгьэхъугьэх зигугъу къэтшІыгъэ хъызмэтшІапІэхэм пынджыр агъэбагъоу зыщэт лъэхъанхэм япэщагьэхэри. ПчыхьалІыкъо Байзэт совхозэу «Путь Ильичам» 1974 — 1981-рэ илъэсхэм идиректорыгъ. Гектар 400-кІэ рагъажьи япынджыпкъхэр гектар 1500-м нагъэсыгъагъ. Гектар телъытэу лэжьыгъэ фыжь центнер 50 фагу илъыр, мылъку дэхэкlae 60, тонн мин зыхыбл къахьы-

хэр гектарым центнер 75-рэ къырагъэтэу.

Очэпщые совхозэу «Псэкъупсэм» пынджыр гектар 530мэ ащашІэщтыгъ. Ащ 1975 — 1980-рэ илъэсхэм идиректорыгъэр Пщыдатэкъо Сулейман. ИцІыфхэр ІофышІэкІошхох. Къэ-1977-м, апэрэ илъэсым, пын- нэжьырэр ящыкІэгьэ ІэпыІэгьур джыр КІэныпэ кІэим зыщалэжым, лъэшэу бэгьогьагьэ гектар пэпчъ центнер 75-рэ къырахыгъ. Ар тызхэтыгъэ краимкІэ анахыбагь. Ар зыдэтхэгьэ тхылъи щыІ. Илъэсищым джащ къыщымыкІзу лэжьыгъэ фыжьыр къахьыжьыщтыгъ. Ащ ыуж гектарым къырахыжьыщтыгъэр центнер 40 — 45-рэ. 1981 — 1985-рэ илъэсхэм совхозым идиректорыгъэр Делэкъо Рэшыл. Аш къызэрэтиlvагъэмкlэ. пындж тонн минищым лъыкlaхьэу къахьыжьыштыгъ.

Аущтэу Теуцожь район цІыкІум изакъоу пындж тонн минипшІ фэдиз къыщахьыжьызэ, къоджэдэсхэм Урысыем фикъущт помидорыр къагъэкlызэ, къыдегъэкlы.

чэм, мэл, пчэн Іэхъогъу пчъагъэхэр чылагъохэм къадагъэкІызэ, къэралыгъошхощтыгъэр зэбгырагъэзы. Къуаджэхэм мэлхэр адэтыжьхэп, чэмхэр нахь макІэ мэхъух, яхатэхэр цІыраульэх, пынджыпкъхэри гум ранэжьыгъагъэх. Ар къызхэкІыгъэр зифедэ хэлъ зэкъодзакІохэм ІэкІыб къэралхэм къялыекІырэ, ямыщыкІэгьэжь гьомылэпхьэ зэфэшъхьафхэр лъэпlaey тищапІэхэм къаратакъуи тэ тицІыфхэм кіуапіэ ямыіэжьэу зэрашІыгьагьэр ары. ЦІыфхэми ІофшІэн ямыІэжьэу къагъанэхи, ащ щагъэсэхъукІыжьыгъэх.

ШыІэныгъэр зы чІыпІэ итырэп. ЗэхъокІыныгъэу фэхъущтри къэшІэгъуае. США-м ыІорэр зэрэтымышер медешимитедея зэфэшъхьафхэр къытишІылІэхэзэ, тыкъыздикІыгьэм къэдгьэзэжьын фаеу хъугъэ. Урысыер ины, чІыгумкІэ бай, газыр, чІыдагъэр, дышъэр, мэзыр ихъоих. ябгьэгьотызэ, акъылыгьэ хэльэу бгъэлэжьэнхэр ары.

Джары Теуцожь районми ыпшъэкІэ зигугъу къэтшІыгъэ коцыр, натрыфыр, тыгъэгъазэр ащагъэбагъозэ джы пынджым илэжьын фежьэжьынхэу зык/ырахъухьагъэри. Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпІыл Муратэ къафигъэпытагъ насоснэ станциеу пынджлэжьхэр псы щызымыгъэкІэщтхэм игъэцэкІэжьын агъэпсынкІэнэу. Пынджыр къахьыжьэу зырагъэжьэжьыкіэ, зыдашэштыри къапэІут. Адыгэкъалэ пындж заводэу дэтым етІупщыгъэу Іоф ышІэу ыублэжьыгь, чэщ-зымафэм пындж тонн 200 фэдиз

Нэкіубгьор зыгьэхьазырыгьэр НЭХЭЕ Рэмэзан.

7

(Къызыкіэлъыкіорэр тыгъэгъазэм и 10-м къыдэкіыгъэ номерым ит).

Адыгэ литературэри ахэм ахэкlыжьына, пщыхэмрэ оркъхэмрэ, фэкъолlхэмрэ пщылlхэмрэ зэфэмыгъэгъу-зэутэкl банэм пчэгум къырищэщтыгъэх.

БгъуитІуми цІыфхэр зыгъэдэ-Іонхэ, зылъызыщэнхэ зылъэкІырэ лІы Іушхэр, лІыгъэрэ пытагьэрэ зыхэльхэр зэрахэтхэр зыщызэутэкІырэ чІыпІэхэм къащылъагъощтыгъэх. Ау критикэм Іофыр зынэсыкІэ, ащ ищэбзащэхэр нахьыбэрэ зытефэжьыщтыгьэхэр пщыхэмрэ оркъхэмрэ арых. Зигугъу дэйкІэ пшІынхэр зытефэхэрэр ахэм ахэмытыгъэу щытэп, ау зэкІэ техэкІо жъалымхэу, укІакІохэу, гъэпщылІакІохэу, дэй закІэу зэхэлъыгъэхэу понри шъыпкъэм пэчыжь. БгъуитІуми цІыф Іушхэри, акъылынчъэхэри, лІыгъэнчъэхэри, жъалымхэри, гукІэгъушІэхэри, лІыбланэхэри ахэбгъотэщтых.

Лъэпкъым игугъу дахэкІэ е дэйкІэ языгъэІуагъэхэри тилитературэ мымакізу къыщытыгъэх, тинепэрэ щыlакlи щытэлъэгъух. Арышъ, цІыфым укъытегущы1э зыхъук1э, ар орэоркъ е орэпщылі фаеми, зытет шъыпкъэм укlэрымыкlэу дэгъоу ышІагъэу, дахэкІэ ыцІэ еозгъаlохэрэри, мыхъунэу зэрэзекІуагъэм, лъэпкъым ыцІэ дэйкІэ рязыгьэІорэ нэпэнчъэгьэ зекІуакІэхэри къыхэфагъэмэ зэкІэмэ ягугъу къэшІыгъэн фае, ащ атефэрэ осэ тэрэз афэпшІыным пае. КІэкІэу къэпІон зыхъукІэ, щыІэныгъэри цІыфхэри зытет шъыпкъэм фэдэу къэгъэлъэгъогъэнхэ фае. Ар литературэм ианахь пшъэрылъ шъхьаІэмэ ащыщ.

А пшъэрылъ шъхьаlэр ыгъэцакlэзэ, тхакlоу Гъукlэл! Нурбый Якъубэкъо оркъым иобраз нэм къыкlэуцоу, шъхьэм, гум къарынэжьэу иціыфыгъи, иlушыгъи, иліыгъи зэтетхэу, уилъэпкъ щыщмэ, ущыгушхукlынэу романым тапашъхьэ къыщыригъэуцон ылъэкlыгъ.

Адыгэ лъэпкъыр чІыпІэ къинэу зэрыуцуагъэр къыгурыІозэ, илъэпкъэгъухэр акіуачіэкіэ, языкІыныгъэкІэ зэкъуигъэуцохи, ячІыгуи яшъхьафитныгъи къаухъумэзэ, пыим утын хьылъэхэр мызэу, мытюу арихыгъ. Къаухъурэигъахэу, затыным нахь къафэмынагъэу пыймэ аюми, къушъхьэ гъочіэгъхэм пытапіэхэр ащашіызэ, ошіэдэмышІэу утын хьылъэхэр арахы зэхъум, амыгъэшІэгьон алъэкІыгъэп. Ар зыкъуащэни илъэпкъэгъумэ арагъэзэожьынэу ыуж къихьагъэх, ау ащ, зэрэтлъэгъугъэу, зи къикІыгъэп, рыукІытэжьынэу зы лъэбэкъуи ышыгьэп. Лъэпкъ гушхоныгьэ хэлъэу, ышъхьэ ылъытэжьызэ, лІыгъэ-пхъэшагъэ хэльэу къагъэкІуагъэми къэзгъэкІуагъэхэми, чІыпІэ къинэу зэрытри къыгурыІозэ, пытагъэр къыхэщэу адэгущыІэщтыгъ.

Ишъаоу къаукІыгъэм ихьадэ къаІихыжьынэу гъогу зытехьэм, ащ идэкІыкІэ зылъэгъугъэхэми ипыйхэми амыгъэшІэгьон алъэкІыгъэп. ГумэкІыгъо тхьамыкІагъоу къышъхьарыуагъэм ыгу зэхиІулІагъэми, ар къызхигъэщэу пІытІыгъэу, фызыгъэу, ышъхьэ къыпызыгъэу къамылъэгъуным, аущтэу пыймэ апашъхьэ имыхьаным пае зэнэкъокъужьыщтыгъ. Ышъхьэ къыщегъэжьагъэу ылъапэмэ анэсыжьэу зэпэжыужьэу, ыуасэр

ДЭШЪЫМ ФЭШЪЫПКЪЫМ

зыфэдэр зыдишіэжьэу, ышъхьэ Іэтыгъэу, ишыуши ежь фэдэу рэхьатэу кіохэ зэхъум, зыхэхьэгъэ пыйхэм ащ нэмыкіырэ плъапіэ яіагъэп, зыблэкіыхэрэр къыкіэлъыплъэу щытыщтыгъэх.

КІэкІэу къэпІон зыхъукІэ, ар аужырэ оркъ шъыпкъэу авторым ироман къыщигъэлъэгъуагъ. Мыщ дэжьым упчІэ къэуцун ылъэкІыщт. Хэт фэдэр ара оркъ шъыпкъэкІэ плъытэн плъэкІыщтыр? ОркъымынэтІэгу нэ закъо итэу щытэп ныІа?

Уиюкіэ-шіыкіэкіэ, уизекіокіэгъэпсыкіэкіэ пыуты зымышіыжьэу, ціыфыгъэ ин пхэлъэу, пшъхьэ уасэ фэпшіыжьэу, піуагъэмрэ пшіагъэмрэ уатемыукіытыхьажьынэу, лъэужэу щыіэныгъэм щыпхырыпщыгъэм урыгушхон плъэкіымэ, ціыфмэ шіукіэ уакъыхэзыгъэнэн іэшіагъэ уиіэмэ, уигугъу шіукіэ, дахэкіэ ціыфмэ ашіымэ, ухэтми, сыд фэдэ лъэпкъ ущыщми, у о р к ъ.

ЦІыфыцІэ лъапІэр уиІэу, цІыфмэ цІыфыгъэрэ Іэдэб лъапІэрэ адызеохьашъумэ, уищыІэныгъэ гъогукІэ цІыфмэ щысэтехыпІэ уафэхъумэ, у о р к ъ.

Лъэпкъым ичіыгу шіу плъэгьоу, ащ ишъхьафитныгъэ икъэухъумэн зыщищыкіагъэм уиіахьышіурэ пкіуачіэрэ хэолъхьашъумэ, у о р к ъ.

Лъэпкъ шэн-хабзэхэр къэоухъумэхэмэ, ахэр шlокl имыlэу уиунагъо щагъэцакlэхэмэ, уилъэпкъыбзэу адыгабзэр шlу плъэгъоу, урыгушхозэ огъэбзэрабзэмэ, lo хэмылъэу у оркъ.

Уиунагъо щыпсэурэмэ Іэдэбныгъэ ин адызеохьэмэ, уиунэгъо-унашъохэр жьым хэмытlупщыхьэхэу къэоухъумэшъухэмэ, у о р к ъ.

Унэм укъикlэу цlыфмэ уахахьэмэ, ини цlыкlуи зэряфэшъуашэм тетэу атефэрэ цlыфыгъэ зекіокіэ-зэхэтыкіэ-зэдэпсэукіэмэ адиштэу уадэзекіомэ, хасэм уахахьэмэ акъыл чъэпхъыгъэ зыхэлъ уигупшысэ куухэмкіэ уадэгощэшъумэ, у о р к ъ.

Унапэ къабзэу, пшъхьэ Іэтыгьэу, угу хэти фызэіухыгьэу ціыфмэ уахэтышъумэ, хьакіз е лъэіуакіохэр уищагу къызыдахьэхэкіэ, адыгэ хабзэм инэшанэхэм къызэрэдалъытэрэм диштэу уапэгъокізу, дахэу уадэзекіошъумэ, чіыпіз къин ифагъэм ублэмыкізу ищыкіагъэм тетэу уишіуагъэ еогъэкіышъумэ, Іо хэмылъзу, ухэтми, у о р к ъ ш ъ ы п к ъ.

Сыд фэдэрэ тхылъи шlуагъэу хэлъым ыуасэ къэзыlэтырэр, тхылъеджэхэмрэ критикхэмрэ ямызакъоу, ащ къызэкlэмыкlожьын шъыпкъагъэу хэлъри ары. Тхакlом шъыпкъэр иlэубытыпlэу, ащ кlэрымыкlэу тхылъыр зитхыкlэ, цыхьэ зыфыуегъэшlы, еплъыкlэу фыуиlэми зыкъеlэты, лъытэныгъи шъхьэкlэфэныгъи къелэжьы.

Романэу «Аужырэ оркъ» зыфиюрэм шъыпкъагъэу хэлъыр зэпхыгъэр адыгэмэ ятарихъ хэмыкюкю жьыхэхьэгъэ Урыс-Кавказ заор ары. Ащ къыхэхыгъ романыр къызтегущы рээ хъугъэ-шагъэр.

Авторым къызэритхырэмкІэ, ар къыфэзыІотагъэр мэзпэсэу Демян Ясиновичыр ары. ИюфшІэгьоу Сулимэ игъусэу яІофшІэн епхыгъэ лъыхъон-угъоинхэр къыщашІынхэу къушъхьэм загъакІохэм, зигугъу къэтшІыгъэ мэзпэсым иунэ тхьамафэрэ исыгъэх. Ар яхэгъырэй-бысымэу щытыгъ. Ащ къызэриІотагъэмкlэ, Якъубэкъо оркъыр ятэжъы ятэу щытыгъ. Хъугъэ-шІагьэр мэзпэсым къыфэзыІотагьэр ятэу Ясын ары. Ар къэбарым рыгушхоу, ІупкІзу къыІотэжьзу Демян зэхихыщтыгъ.

Демян Ясиновичым янэжь адыгэ лъэпкъыгъ, ау ар къэзылъфыгъэр урыс бзылъфыгъагъ. Янэжъ иосыеткіэ, янэ-

рэ ятэрэ ятэшыпхъури акІыгьоу адыгэ къуаджэу Дэнэкой илъэс пчъагъэрэ дэсыгъэх. Янэжъ зэлІэм, янэрэ ятэрэ къуаджэм дэкІыжьхи, Курскэ губернием кІожьыгъагъэх, Щигри пэмычыжьэу къутыр цІыкІум дэсыгъэх. Демян Ясиновичыр ащ къыщыхъугъ, щеджагъ, щапІугъ, унагъо щишІагъ. Демян ятэу Ясын тхэщтыгъэ, ытхыгъэхэр ыкъоу Демян къыфигъэнагъэхэу илъэс пчъагъэм къыздырихьакІ у ыІыгъыгъэх. Ахэм ауж итынэу уахътэ иlагъэпти, авторым къыфигъэнагъэх, зэрэфаеу адэпсэунэу Іизын къырити. Тхыгъэхэм авторыр зяджэм, анахь уасэ зиІэу ылъытагъэхэм ащыщхэр тхылъым къыдигъэхьагъэх. Мыхэм джыри нэмыкіхэр къакіэлъыкіонкіи мэхъу. Ар уахътэм къыгъэлъэгъощт.

ХЬАУДЭКЪО

Шыхьамыз

Тыкъэзыуцухьэрэ дунаим щынагьоу хэльхэм зыгорэущтэу апэуцужьын, ябэнын, защиухъумэн зылъэкІыщт закъор цІыфыр ары. Ар гупыт, шъхьэпыт, Іушы, шІэныгьэу ІэкІэлъым кІуачІэ къыреты, чІыопсым ишъэфхэр къызіэкіегъахьэх. Амалэу, лъэкіэу Іэкіэлъхэр къызфигъэlорышlэхэзэ, цыфхэм азыфагу къитэджэрэ зэмызэгъыныгъэхэм, заохэм апэуцужьын, ахэм якІэщакІохэр ыумысынхэм, цІыфхэр зэрамыгъэукІыжьынхэм пае ышІэрэр мымакІэми, къыдэмыхъурэр нахьыбэжь.

Сыд фэдэрэ лъэхъани цыф-хэр заом фэягъэхэп ыкіи фаехэп. Ар сыдым къырагъэкіыми зэхэзыблэхэрэр чыжьэу мыплъэшъухэрэ, акъылрэ, жабзэрэ, хэкіыпіэ тэрэзрэ къызэдэзымыгъотышъухэрэ къэралыгъо пащэхэр ары. Ар Гъукіэлі Нурбый дэгъоу къыщигъэлъэгьон ылъэкіыгъ романым иятіонэрэ едзыгъоу «Дэфэныкъохэр» зыфиюрэми.

Урыс пачъыхьэм политикэу зэрихьэрэм тетэу адыгэхэр зэрафыгьэхэ чlыпlэхэм урыс, къэзэкъ къутырхэр лlыгъэкlэ арагьэтlысхьагьэх. Ау уихэпlэжъ

къэубгынэни, умышІэрэ хэкужъ чІыпІэхэм, ахэри тырагъэстыкІыгьэу зыхъукІэ, уарытІысхьанышъ, икіэрыкіэу щыіакіэр ащебгъэжьэжьынри псынкlагьоп. Тхьэм къинэу къафихьыгъэм яхэпІэжъ джэнэтэу къащигъэхъужьыщтыгъ. Ащ фэдэ урыс къутырэу Макеевкэм ипащэу Макей лыжъым цыфхэм къинэу зыхэтхэр зэрафэмыщэчырэр зелъэгъум, къыздикІыгъэхэ урыс хэгъэгум агъэзэжьынэу рихъухьи шъэфэу ежьэжьыгьэх. Фэбэшхомрэ ащ ыуж къэкІогьэ чъы і эшхомрэ, жы ыбгы эшхори ащ къыхэхьажьи, цІыфхэр хьалэчы ашІыгьэх, ямылькуи яцІыфышьхьи чанагъэх. Шъхьэегъэзыпіэ горэм лъыхъухэзэ, Дэфэныкъо Хьаджэр зипэщэ чылэм ІукІэхи рагъэблэгъагъэх, унагъомэ атырагуащэхи, яІэмкІэ къадэгощагьэх, зы унагьом фэдэхэу бжыхьэри кІымафэри зэдырахыгь. ШъхьэкІафи лъытэныгъи зэфыряІэу, адыгэхэр хьакІэмэ зэрапэгъокІырэм фэдэу, дахэу зэдэпсэугьэх. ЛъэпкъитІуми заори, ар къезыгъэжьагъэхэри аумысыгъэх. Муратрэ Оксанэрэ яшІульэгъу льэпкъитІум язэфыщытыкІэ нахь ыгъэпытэн ыльэкІыщтыгь. Ащ тетэу льэпкьхэр зэпэблагъэ пшІынхэ олъэкІы. Ау заом зэхэдз ышІырэп, ныбжьык ит Іури игъонэмысхэу ащ хэкІуадэх.

«Заор» зытюкіэ, іашэр тыгу къегъэкіы. Ау лэжьыгъэхэр рагъэкіодыкіхэу, ощыр даіыгъэу чъыгхэр, сэнашъхьэхэр раупкіхэу, псэупіэхэр агъэстыхэу, мылъкур зэбгырахы зыхъукіэ, заом лъэпкъгъэкіод гупшысэу голъыр къыбгурэю.

Гъатхэм фабэ къызэхъужьым, ягъогу техьажьынхэу загъэхьазыры зэхъум, мылъкукlи, былымхэмкlи, шыкузэкlэтхэмкlи, ашхыщтымкlи Дэфэныкъо Хьаджэм икъуаджэ къадеlагъ, бгъуитlумкlи зэблагъэ хъугъэхэу, Макей лІыжъыми къариlуагъ: «Гур атэу щытыгъэмэ, къытэшъутыгъ, псэр агощэу щытыгъэмэ, къытфэжъугощыгъ».

Джаущтэу урыс къутырыр игъогу техьажьыгъ, ау урысыдзэхэм аlукlагъэх, къауцухьэхи, ліыгъэкіэ къарагъэгъэзэжьыгь. Къыздафыжьыгьэхэр Дэфэныкъо Хьаджэм ичылэу къычІэкІыгъ, ау чылэр щыІэжьыгъэп, ар къэзэкъмэ тырагъэстыкІыгъэу къэнагъэр зэрапхъощтыгъэ, псэ зыпыт цІыфи дэсыжьыгъэп, зэхаукІыхьэгъэ ціыфмэ яхьадэмэ анэмыкі. Дэфэныкъо Хьаджэ лІыжъым ытхыцІэ пчыпыджыныр пхырыкулъыгъэу, ыпсэ хэтыжь къодыеу ІукІэжьыгъэх, ау бэрэ пэмылъыжьэу идунай ыхъожьыгь. «ТекІоныгьэшхор» къыдэзыхыгьэ дзэкІолІ ешъуагьэхэу орэд къэзыІозэ къашъощтыгъэхэм амакъэ мычыжьэу къэlуштыгъ. «Шъушыпсэу. ЗэкІэми чІыгур афэхъущт», — мыхэр зыпсэ хэкІыщтыгъэ адыгэ лІыжъым иаужырэ гущы агъэх. КъызэриІожьыгъэр ыужым зыгъэтІылъыжьыгъэ Макей лІыжъыр ары.

«Дэфэныкъохэр» жэбээ чъэпхъыгъэкіэ тхыгъэ, гурыіогъошіоу, уеджэнкіи мыкъинэу, къызтегущыіэрэр зэхэугуфыкіыгъэу, анахь пкъыгъо ціыкіур арыми, нэм къыкіегъэуцо.

(Джыри къыкіэлъыкіощт.)

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр: Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыісэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер

зыдэщыІэр: 385000, къ. Мыекъуапэ,

ур. Первомайскэр,

197.

Телефонхэр:

приемнэр:

52-16-79,

редактор шъхьаІэм

иапэрэ гуадзэр:

52-49-44,

редактор гуадзэр-

пшъэдэкІыжь зы-

хьырэ секретарыр:

52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-

гъэр:

Урысые Федерацием

хэутын ІофхэмкІэ,

телерадиокъэтын-

хэмкІэ ыкІи зэлъы-

ІэсыкІэ амалхэмкІэ

и Министерствэ

и Темыр-Кавказ

-идоГет еІпиІн

шІапІ, зэраушыхьа-

тыгъэ номерыр

♦ ЛЪЭПКЪ ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

тыгъэм дэшІэтых

КІэлэціыкіу къэшъокіо ансамблэу «Мыекъуапэ инэфыльэхэр» зызэхащагьэр ильэс 25-рэ хьугьэ. Ащ фэгъэхьыгъэ зэхахьэу «Налмэсым» и Унэ щыкІуагъэм лъэпкъ искусствэм лъэуж хэхыгъэ къыщигъэнагъэу тэлъытэ. ЛІзужхэр зэзыпхыгъэ зэхахьэм урысхэр, ермэлхэр, къэндзалхэр, урымхэр, адыгэхэр, ІэкІыб хэгъэгухэу Тыркуем, Сирием, Иорданием, Украинэм, Абхъазым, фэшъхьафхэм къарыкіыгъэхэр щызэіукіагъэх.

Адыгэ къашъор тпкъынэ-лынэхэм къащежьэ, гум къегущыІыкІы. ГущыІэкІэ зэпІон умылъэкІырэр нэплъэгъукІэ къашъом къыщыоІуатэ, щыІэныгъэм инэкІубгьохэм куоу уахещэ. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу АфэшІэгьо Фаинэ пчыхьэзэхахьэр зэрищэзэ, «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» ятворческэ гъогу гукІэ тытырищагъ.

Зэхахьэм къызэрэщаІуагьэу, ансамблэр зызэхащэм ылъэ тегъэуцогъэным зы нэбгырэп дэлэжьагъэр. Пщынаоу, орэдыІоу, орэдусэу Барцо Руслъан купым пэщэныгъэ дызэрихьэзэ, «Мыекъуапэ инэфылъэхэр» цІзу фэусыгьэным кіэщакіо фэхьугь. Искусствэм ишэпхъэ лъагэмэ адиштэу къашъохэр къашІынхэмкІэ художественнэ пащэу фашІыгъэ артист цІэрыІоу Къулэ Мыхьамэт зэхэщэн Іофыгъохэр зэрихьагъэх.

Пащэхэр къыфэгушІуагъэх

Адыгэ Республикэм культурэмкІэ иминистрэу, Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгеим, Темыр Осетием — Аланием янароднэ артистэу Къулэ Мыхьамэт Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат ыцІэкІэ «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» къыфэгушІуагъ. Министерствэм ищытхъу тхылъхэр ансамблэу «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» ихудожественнэ пащэу, Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлъкъарым язаслуженнэ артистэу Нэныжъ Айдэмыррэ администраторэу Лъэустэныкъо Бэлэрэ аритыжьыгъэх. министрацие ипащэу

Министерствэм ирэзэныгьэ тхыль-

хэр Донэжьыкъо Иннэ, Наталья

Черниковам, Цэй Рустем афагъэшъошагъэх.

Дунаим щыціэры-Іо Къэралыгьо академическэ ансамблэу «Налмэсым» иартистхэу НэмытІэкъо Заремэрэ Лышэ Джамболэтрэ бэмэ агу рихьырэ къашъоу «Ислъамыер» «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» шlyхьафтын фашіыгь.

Мыекъуапэ иад-

Александр Наролиныр кІэлэцІыкІу ансамблэр зэлъашІэ зэрэхъугьэм рыгушхозэ фэгушІуагь, шІоу щы-Іэр къыдэхъунэу фэлъэІуагъ. Мыекъуапэ инароднэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Джармэкъо Азмэт Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бзитјукје къегущыјагъ. Къалэм ипащэхэм тапэкІи ансамблэр янэплъэгъу зэритыщтыр хигъэунэфыкІыгъ. Мыекъуапэ иадминистрацие сомэ мин 200 ансамблэм шІухьафтын зэрэфишІырэр къыІуагъ.

Ткъош Къэбэртэе-Бэлъкъарым икІэлэцІыкІу ансамблэу «Нал-

цІыкІум» ихудожественнэ пащэу Кошей Алик «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» къыфэгушlуагъ, Адыгеимрэ Къэбэртэе-Бэлъкъарымрэ искусстмедехещим мев къытегущы агъ.

«Мыекъуапэ инэфылъэхэм» хэт кlэлэцlыкlухэм янэ-ятэхэр купышхо хъухэу пчэгум къихьэхи, ансамблэм ипащэхэм, культурэмкІэ Министерствэм зэрэфэразэхэр хагъэунэфыкІыгъ, шІухьафтын фа-

Концертыр

Къашъохэу «ЗэфакІор», «Уджыр», «Ислъамыер», «ХьакІулащэр», нэмыкІхэри «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» къашІыгъэх.

хи, гур зыІэпащэу уджыгъэх. А. Быщтэкъом адыгабзэкІэ орэдхэр къыІуагъэх.

иІэмэ ащыщ Апэнэс Астемир. Къэбэртэе-Бэлъкъарым ар къыщыхъугъ, Москва щэпсэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ ар-

СикІэлэцІыкІугъом къыщыублагъэу «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» орэд къыщысэю, — къе-Іуатэ Апэнэс Астемир. — Сигуапэу юбилей зэхахьэм сыхэлэжьагъ.

«Мыекъуапэ инэфылъэхэм» афэгъэхьыгъэ орэдыр А. Апэнэсым къыхидзи, залым чІэсхэр къыдежъыугъэх, пчыхьэзэхахьэм хэлэжьагъэхэм нэпэеплъ сурэтхэр атырахыгъэх.

«Мыекъуапэ инэфылъэхэм» тагьэгушІуагь. Тыгьэм дэшІэтызэ адыгэ шъуашэм, къашъом ядэхагъэ дунаим бэрэ къыщиІотэнэу тыфэлъаІо.

Тыркуем къырахыжьыгъэ «Лъэпэрышъом» екlоліэкіэ зэфэшъхьафхэр фашіыхэзэ псэ къызэрэпагьэкІагьэр къагьэльэгьуагь. Ансамблэм хэтыгьэхэр «Налмэсым», «Ислъамыем», нэмыкІхэм къащэшъох. Адыгеим изаслуженнэ артиству, орэдыю ціврыю Быщтэкьо Азэмат дахэу, зэгьэкІугьэу, фэбагъэ хэлъэу пчыхьэзэхахьэм къыщыгущы Іагъ. «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» илъэс 12 ар хэтыгъ. Ансамблэм къыщышъощтыгъэхэр пчэгум къыригъэблагъэ-

Ансамблэм ныбджэгъушІоу

ПИ №ТУ23-00916 Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000. къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр,

268

ЗэкІэмкІи пчъагъэр 3250 Индексхэр 52161 52162 Зак. 1020

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

> МэщлІэкъо Саид

ПшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр

ЖакІэмыкъо

Аминэт

Сурэтхэр зэхахьэм къыщытетхыгъэх.

БАСКЕТБОЛ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Зы ешіэгъуи шіуахьыгъэп

«Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — «Магнитка-Университет» Магнитогорск — 80:69 (22:12, 13:20, 25:21, 20:16). Тыгъэгъазэм и 10-м Мыекъуапэ щызэдешіагъэх.

Зезыщагъэхэр: Д. Соболев — Воронеж, А. Андреев — Пятигорск, А. Барсуков — Саратов.

«Динамо-МГТУ»: Гапошин — 18, Абызов — 20, Милютин 14, Хмара — 4, Еремин — 19, Путимцев — 2, Чураев — 3, Ковалев.

гъэм фэбэнагъэх. Е. Тикановыр,

ХьакІэхэр яшъыпкъэу текІоны- 31-рэ «Магниткэм» къыфахьыгъ. «Динамо-МГТУ-м» итренер шъхьа-_И. Дудник къахэщыгъэх, очко Іэу, Адыгэ Республикэм изас-

луженнэ тренерэу Андрей Синельниковым къызэрэтиІуагъэу, ятІонэрэ такъикъипшІыр 20:13-у «Магниткэм» зехьым, гумэкІыгьоу тиlагъэр макlэп. Опыт зиlэхэу А. Гапошиным, М. Абызовым, Н. Ереминым яшІуагъэ зэІукІэгъум къыщылъэгъуагъ. Нахь ныбжьык а ащыщэ у А. Милютиным хъагъэм Іэгуаор бэрэ ридзагъ. Очкоуищ дзыгъохэр дэгьоу ыгъэцэк агъэхэу тэлъытэ. Мэшэлахь.

«Динамо-МГТУ-р» суперлигэм иящэнэрэ куп хэт, команди 9 щешіэ. Зэіукіэгъу 11-ми текіоныгъэр къащыдихыгъ, апэрэ чІыпІэм щыі.

Тыгьуасэ Магнитогорскэрэ Мыекъуапэрэ якомандэхэр ятІонэрэу тикъалэ щызэдешІагъэх.

> НэкІубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.